

ALS IK BURGEMEESTER WAS...

Een onderzoek naar het perspectief van jongeren in de gemeente Wijk bij Duurstede over alcoholgebruik

Onderzoeksverslag Praktijk Leren 2

Het perspectief van jongeren in de gemeente Wijk bij Duurstede over alcoholgebruik

Onderzoeker: Anne-Lize van Leeuwen

anne-lize.vanleeuwen@student.hu.nl | 185055

Management in de Zorg

Instituut Paramedische Studies

Hogeschool Utrecht, Heidelberglaan 7

GZO-2.V-PL2-23

Eerste kans

Stageorganisatie: gemeente Wijk bij Duurstede

Praktijkbegeleiders: Jorike Olde Loohuis en Josje Doorenbosch

Docentbegeleider: Jochem van Roon

Voorwoord

Voor u ligt het adviesrapport "Als ik burgemeester was...", onderzocht en geschreven in opdracht van de gemeente Wijk bij Duurstede. Van februari tot juni 2024 heb ik met enthousiasme en toewijding hard gewerkt om dit resultaat met u te delen. Ik heb het volste vertrouwen in de haalbaarheid van de aanbevelingen. Niet door mijn harde werken, maar door de fantastische medewerking en openheid van de jongeren uit de gemeente Wijk bij Duurstede.

Ik ben ontzettend dankbaar dat ik stage heb mogen lopen bij deze enthousiaste, fijne en veilige gemeente. Vooraf had ik niet gedacht zo te groeien op persoonlijk en professioneel vlak. Deze ontwikkeling heb ik te danken aan een aantal belangrijke sleutelfiguren die ik graag wil bedanken.

Ik wil mijn praktijkbegeleiders Jorike Olde Loohuis en Josje Doorenbosch bedanken voor de vlekkeloze samenwerking en hun vertrouwen in mij. Jullie flexibiliteit, betrokkenheid en harde werken zie ik als een voorbeeld voor mijn verdere ontwikkeling. Ik bof met twee van zulke kundige beleidsadviseurs als mijn praktijkbegeleiders!

Daarnaast ben ik team Samenleving dankbaar voor hun warmte en gezelligheid. De gemeente Wijk bij Duurstede is een organisatie met enthousiaste en hardwerkende werknemers. Van dienstverlening tot de uitvoerende organisatie: iedereen wilde een steentje bijdragen. Ik ben jullie zeer erkentelijk!

Ook Jochem van Roon ben ik dankbaar voor zijn rol als docentbegeleider.

Tot slot wil ik de jongeren uit de gemeente Wijk bij Duurstede bedanken. Jullie hebben mij verrast met jullie openheid en enthousiasme. Het was verfrissend en verhelderend met jullie in gesprek te zijn. Ik heb mijn best gedaan jullie stem te laten horen.

Veel leesplezier!

Anne-Lize van Leeuwen

Wijk bij Duurstede, 13 juni 2024

Managementsamenvatting

Dit onderzoek richt zich op het perspectief van jongeren in de leeftijdscategorie 14 tot 17 jaar in de gemeente Wijk bij Duurstede over alcoholgebruik. Op basis van de resultaten biedt het aanbevelingen voor het opstellen en uitvoeren van het Preventie- en Handhavingsplan alcohol.

Jongeren in de gemeente Wijk bij Duurstede hebben verschillende motieven om alcohol te drinken. Zij drinken voornamelijk om positieve emoties te ervaren, zoals vrolijkheid.

Daarnaast drinken zij alcohol om mee te kunnen doen met hun vrienden. De externe factoren, zoals opvoeding, school en omgeving lijken een belangrijke rol te spelen in het alcoholgebruik van de Wijkse jongeren. Zij geven aan alcohol voornamelijk van hun oudere gezinsleden en ouders te krijgen. Ze drinken dan meestal sterke drank, of wijn en bier. Niet-drinkende jongeren vermijden alcohol vanwege de geur of religieuze redenen.

De theorie van gepland gedrag laat zien dat de motieven van jongeren om alcohol te drinken worden versterkt door verschillende externe factoren. De waargenomen zelfeffectiviteit, beïnvloed door opvoeding en persoonlijke kenmerken, speelt hierbij een grote rol. Ook onder de Wijkse jongeren. Zij leren namelijk vooral door imitatie en sociale interactie, waarbij ouders en oudere gezinsleden als rolmodellen fungeren. Dat lijkt ook in Wijk bij Duurstede het geval. Hoewel jongeren de gezondheidsrisico's van alcohol erkennen, denken zij nauwelijks na over de langetermijneffecten. Wanneer zij dit wel doen, zijn zij bang voor alcoholvergiftiging of verslaving.

Jongeren betwisten de effectiviteit van campagnes gericht op hen en opperen meer focus op ouders en jongvolwassenen (18-30 jaar). Campagnes voor jongeren zouden zich op de kortetermijneffecten moeten richten, zoals hoofdpijn en misselijkheid. Visualisatie van gevolgen wordt door deskundigen als nuttig beschouwd. Jongeren stellen ook voor meer activiteiten voor hun leeftijdsgroep te organiseren. Volgens deskundigen zal het aanbieden van meer activiteiten de drang naar alcohol door jongeren niet verminderen. Zij doen een beroep op de voorbeeldfunctie van volwassenen en adviseren contact te leggen met de jongeren en hun omgeving.

Inhoudsopgave

Hoofdstuk 1 Inleiding	1
1.1 Aanleiding van het onderzoek.....	1
1.2 Korte schets van de organisatie	2
1.3 Probleemstelling en doelstelling	5
1.4 Hoofd- en deelvragen.....	5
Hoofdstuk 2 Theoretisch kader	6
2.1 Welke factoren zijn van invloed op alcoholgebruik op een jonge leeftijd?	6
2.1.1 Motieven alcoholgebruik op jonge leeftijd	6
2.1.2 Beïnvloedende determinanten van problematisch alcoholgebruik.....	7
2.2 Op wat voor manier houden deze beïnvloedende factoren verband met elkaar?.....	12
2.2.1 Theorie van gepland gedrag	12
2.2.2 IJslands preventiemodel.....	13
2.3 Belangrijke begrippen uitgelegd.....	14
Hoofdstuk 3 Methode	16
3.1 Onderzoeksverloop	16
3.1.1 Proces gesprekken met jongeren.....	16
3.1.2 Proces focusgroep	17
3.1.3 Proces gesprekken met deskundigen.....	17
3.2 Onderzoekskarakter	18
3.3 Onderzoeksmethoden.....	18
3.3.1 Kwalitatief literatuuronderzoek	18
3.3.2 Afbakening fieldresearch.....	19
3.3.3 Kwalitatief fieldresearch.....	19
3.4 Analyse van de resultaten	20
3.5 Betrouwbaarheid en validiteit.....	21
Hoofdstuk 4 Resultaten.....	22
4.1 Op wat voor manier gebruiken jongeren uit de gemeente Wijk bij Duurstede alcohol?	22
4.2 Welke redenen hebben jongeren uit de gemeente Wijk bij Duurstede om op jonge leeftijd alcohol te gebruiken?.....	24
4.3 Welke oplossingen en kansen zien jongeren zelf om alcoholgebruik te verminderen?	27
Hoofdstuk 5 Conclusie.....	31
Hoofdstuk 6 Discussie	33
Hoofdstuk 7 Aanbevelingen	35
Literatuurlijst	38

Hoofdstuk 1 Inleiding

1.1 Aanleiding van het onderzoek

“Alcohol consumption is a causal factor in more than 200 diseases, injuries and other health conditions.” (World Health Organization, 2022).

Directe aantasting van de hippocampus en verminderd cognitief functioneren (Lees et al., 2020). De fysieke effecten van alcohol op jongeren liegen er niet om. De adolescentie wordt gezien als de belangrijkste periode van de hersenontwikkeling in een mensenleven, waar alcohol negatieve gevolgen op heeft (Expertisecentrum Alcohol, z.d.). Ook de maatschappelijke kosten van alcoholgebruik op een te jonge leeftijd zijn groot: in 2021 belandden 2400 jongeren op de Spoedeisende Hulp, waarvan 900 door een alcoholvergiftiging en 500 door letsels na een alcohol gerelateerd ongeval. Onderzoek van De Looze en Koning (2017) wijst uit dat de maatschappelijke kosten zich voornamelijk vertalen in het produceren van overlast, het vertonen van delinquent gedrag en het plegen van vandalisme. Daarnaast verliezen jongeren maatschappelijke participatie door het problematisch nuttigen van alcohol (Sher et al., 1997). Mede vanwege de schadelijke gevolgen valt alcoholgebruik door jongeren onder ‘problematisch alcoholgebruik’ (Rijksinstituut voor Volksgezondheid en Milieu, 2021a).

Het Trimbos-instituut doet onderzoek naar het alcoholgebruik onder jongeren. De meest recente cijfers uit 2021 laten zien dat van de jongeren in de leeftijdscategorie 12-16 jaar ongeveer een kwart maandelijks alcohol nuttigt, waarvan 1 op de 5 scholieren voldoet aan de *binge drink* criteria. Dit houdt in dat zij 5-10 glazen alcohol per gelegenheid nuttigen (Monshouwer & Van Dorsselaer, 2021). Scholieren van het vmbo drinken vaker dan hun leeftijdsgenoten met een hoger opleidingsniveau (32,2%) gevolgd door havo scholieren (30,1%) .

De redenen om alcohol te drinken zijn zowel sociaal als emotioneel. Jongeren drinken bijvoorbeeld alcohol om positieve emoties te ervaren of negatieve emoties te onderdrukken, de interne motivatie. Daarnaast ervaren jongeren een drang erbij te horen of meer genot te ervaren door alcohol te nuttigen (Du Preez et al., 2016a). De mate waarin deze motivatie wordt ervaren hangt af van drie verschillende soorten factoren: individuele en leefstijlfactoren, leef-, woon- en werkomstandigheden en wet- en regelgeving.

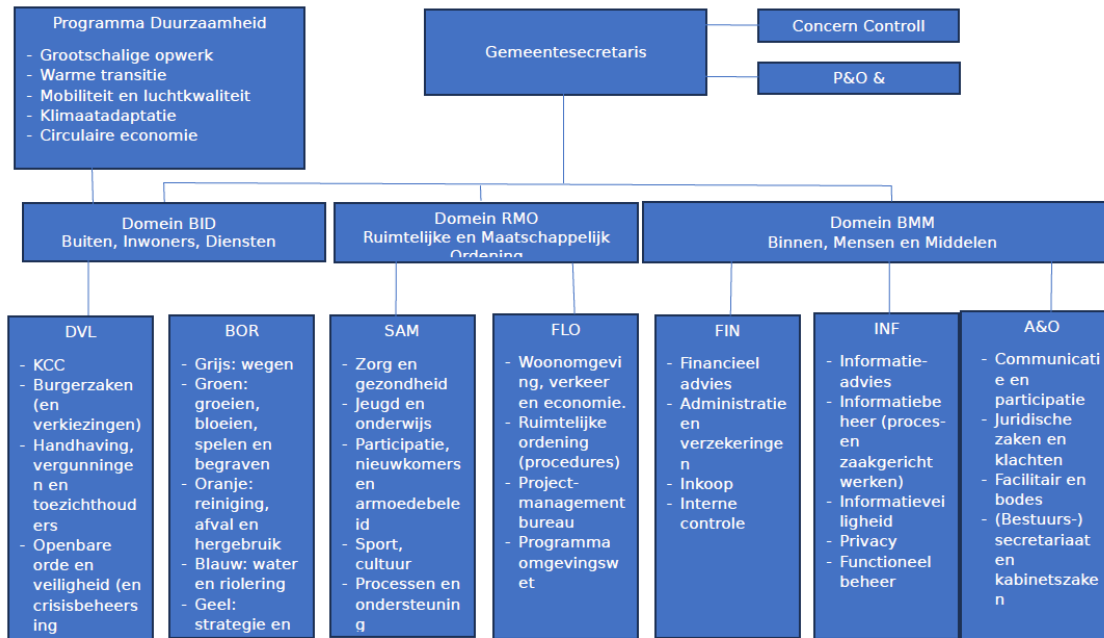
De Gemeentelijke Gezondheidsdienst Nederland (hierna: GGD) en het Rijksinstituut Volksgezondheid en Milieu (hierna: RIVM) brengen, aan de hand van de gezondheidsmonitor Jeugd 2021, alcoholgebruik in de gemeente Wijk bij Duurstede in kaart. Deze monitor wordt elke vier jaar gehouden en tijdens corona een extra keer. Hieruit blijkt dat jongeren in de gemeente boven het

landelijk gemiddelde alcohol nuttigen. In de leeftijdscategorie 12 t/m 17 jaar blijkt 32% van de jongeren in de gemeente in de afgelopen vier weken alcohol te hebben gedronken, waar het landelijk gemiddelde 29% betreft. De hoeveelheid alcohol ligt drie procent hoger dan het gemiddelde van alle gemeenten in Nederland. Daarnaast laten de cijfers zien dat jongeren in de gemeente Wijk bij Duurstede vooral alcohol drinken in een sociale setting. Voornamelijk in een keet, hok of schuur bij ouders of vrienden thuis. Als de cijfers vergeleken worden met gemeenten met eenzelfde landelijk karakter zijn de verschillen minder groot (J. Doorenbosch, persoonlijke communicatie, 8 februari 2024). De gemeente Wijk bij Duurstede bestaat grotendeels uit platteland en kent slechts een klein stadsgedeelte. Uit onderzoeken die in andere plattelandsgemeente uitgevoerd zijn, blijkt dat jongeren in gemeenten met een landelijk karakter vaak op jongere leeftijd met alcohol in aanraking komen. Volgens Rombouts en Scheffers, T. (2023) komt dit voornamelijk door de lossere opvoedstijl van ouders uit een dorp of het platteland. Volgens hen hebben ouders namelijk meer vertrouwen in hun opvoedingsstijl ten opzichte van alcohol, dan striktere ouders.

Vanuit de Alcoholwet, artikel 43a, worden gemeenten verplicht een Preventie- en Handhavingsplan op te stellen. Het inzetten van preventie wordt als effectief bewezen door Spoth et al. (2002). Zij tonen aan dat het uitstellen van alcoholgebruik de maatschappelijke kosten, zoals ziekenhuisbezoeken en spoedopnames, gerelateerd aan alcoholgebruik vermindert. Daarnaast wijst datzelfde onderzoek uit dat ook de individuele schade afneemt naarmate een individu later begint met alcohol drinken. De gemeente Wijk bij Duurstede geeft gehoor aan de landelijke wetgeving en heeft een Preventie- en Handhavingsplan opgesteld. Onder andere de inzet van de GGD en Jellinek, verslavingszorg, zijn opgenomen in dit plan. De resultaten van dit onderzoek worden opgenomen in dit Preventie- en Handhavingsplan alcohol.

1.2 Korte schets van de organisatie

De gemeente Wijk bij Duurstede heeft een landelijk karakter en bevindt zich in de regio Zuidoost-Utrecht. De gemeente telt 24.000 inwoners en heeft een lage bevolkingsdichtheid (479 inwoners per vierkante kilometer). De omgeving bestaat voor een groot deel uit weilanden en open ruimtes. Binnen de organisatie werken 140 medewerkers. Het organogram van de organisatie is in Figuur 1 weergegeven.

Figuur 1*Organogram Gemeente Wijk bij Duurstede*

Opmerking. Aangepast overgenomen van intern organogram organisatie gemeente Wijk bij Duurstede, Gemeente Wijk bij Duurstede.

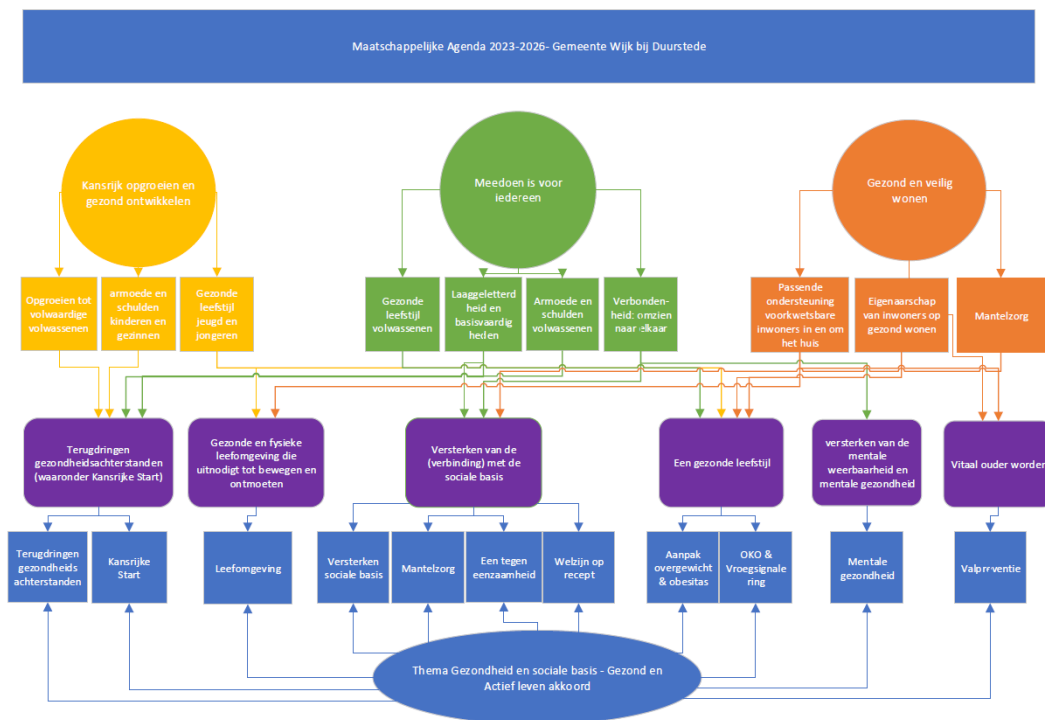
De gemeente werkt actief aan een integrale aanpak binnen het sociaal domein. Deze vernieuwende aanpak heeft een veranderende rol van de gemeente tot gevolg. De gemeente fungeert niet langer alleen als opdrachtgever en subsidieverstrekker, maar veel meer als regisseur en coproductent. Om het *gewone leven* en *zelfredzaamheid* te bevorderen wordt de verantwoordelijkheid bij inwoners zelf gelegd. Deze beweging is vastgelegd in de Maatschappelijke Agenda (hierna: MAG). Dit is het beleidskader van het sociaal domein waarbinnen dit onderzoek plaatsvond en dient als basis voor de werkzaamheden binnen dit domein. De MAG bevat drie thema's op het gebied van gezond en veilig wonen, kansrijk opgroeien en gezond ontwikkelen en meedoen is voor iedereen. Alcoholpreventie onder jongeren komt terug in verschillende pijlers van de MAG. Bijvoorbeeld in *kansrijk opgroeien en gezond ontwikkelen* waarbij de focus ligt op gelijke kansen en een gezonde leefstijl. Bij *meedoen is voor iedereen* staat de gemeenschap centraal. Tot slot komt dit onderwerp terug in *gezond en veilig wonen* door de stimulerende invloed van de omgeving van jongeren. Figuur 2 legt de link tussen de MAG en het GALA. De gemeente heeft een actieve rol in het coördineren en ondersteunen van initiatieven die gericht zijn op het verminderen van alcoholgebruik onder jongeren. Subsidies, zoals

het Gezond Actief Leven Akkoord (hierna: GALA) en het Integraal Zorg Akkoord (IZA), ondersteunen deze inspanningen financieel (J. Olde Loohuis, persoonlijke communicatie, 12 februari 2024).

Figuur 2

Schematische weergave Maatschappelijke Agenda sociaal domein gemeente Wijk bij Duurstede

Opmerking. Aangepast overgenomen van het intranet van de gemeente Wijk bij Duurstede, Gemeente Wijk bij Duurstede.

De interne lijnen binnen de gemeente zijn kort en resultaat gericht. Team Samenleving werkt nauw samen met stichting Binding; de uitvoerende organisatie van het sociaal domein. De gemeente wil inwoners stimuleren en begeleiden in hun zelfredzaamheid en participatie. Er wordt ingezet op preventie en het behouden, versterken en benutten van de draagkracht waarover inwoners beschikken (Jorike Olde Loohuis, persoonlijke communicatie, 8 november 2023).

1.3 Probleemstelling en doelstelling

De probleemstelling is opgesteld aan de hand van de 6W-methode en is opgenomen in bijlage A. De gemeente Wijk bij Duurstede heeft nu nog onvoldoende zicht op het perspectief van jongeren over alcoholgebruik. Om tot een effectieve uitvoering van het Preventie- en Handhavingsplan te komen, is het belangrijk het perspectief van de jongeren op te nemen. Het perspectief van jongeren is opgedeeld in twee vragen: waarom wordt alcohol genuttigd? Welke ideeën hebben jongeren zelf voor de aanpak van dit probleem?

Aan de hand van de probleemstelling is de volgende doelstelling geformuleerd:

Het doel van dit onderzoek is inzicht te krijgen in het perspectief van jongeren, in de leeftijdscategorie 14 t/m 17 jaar, over alcoholgebruik in de gemeente Wijk bij Duurstede.

1.4 Hoofd- en deelvragen

Hoofdvraag: wat is het huidige perspectief van jongeren in de leeftijdscategorie 14 t/m 17 jaar in de gemeente Wijk bij Duurstede op alcoholgebruik en welke aanbevelingen kunnen worden gedaan voor de opstelling en uitvoering van het Preventie- en Handhavingsplan alcohol?

Voor de beantwoording hiervan worden theoretische en empirische deelvragen gesteld.

Theoretische deelvragen:

1. Welke factoren zijn van invloed op alcoholgebruik op een jonge leeftijd?
2. Op welke manier houden de factoren, die van invloed zijn op alcoholgebruik op een jonge leeftijd, verband met elkaar?

Empirische deelvragen:

1. Op wat voor manier gebruiken jongeren uit de gemeente Wijk bij Duurstede alcohol?
2. Welke redenen hebben jongeren uit de gemeente Wijk bij Duurstede om op jonge leeftijd alcohol te gebruiken?
3. Welke oplossingen en kansen zien jongeren zelf om alcoholgebruik te verminderen?

Hoofdstuk 2 Theoretisch kader

In het theoretisch kader zijn de theoretische deelvragen aan de hand van literatuur- en archiefonderzoek onderzocht en beantwoord. Daarnaast worden relevante theorieën toegelicht.

2.1 Welke factoren zijn van invloed op alcoholgebruik op een jonge leeftijd?

Om stoer te doen, om erbij te horen, om te vergeten of om te ervaren. Waarom gebruiken steeds meer jongeren op een jonge leeftijd alcohol? In deze paragraaf worden een aantal belangrijke onderzoeken met hun resultaten toegelicht.

2.1.1 Motieven alcoholgebruik op jonge leeftijd

De meest voorkomende motieven kunnen in categorieën worden opgedeeld en toegelicht (Du Preez et al., 2016b):

- a. Enhancement motieven: deze interne motivatie wordt aangewakkerd door de drang positieve emoties te ervaren door het drinken van alcohol, zoals vreugde en enthousiasme;
- b. Sociale motieven: hierbij gaat het om een externe motivatie waarbij jongeren drinken om sociale doelen te behalen, zoals het ervaren van meer genot door de aanwezigheid van alcohol;
- c. Coping motieven: een interne motivatie waarbij alcohol wordt ingezet om negatieve gevoelens te onderdrukken, zoals angst en depressie;
- d. Conformiteit motieven: deze externe motivatie wordt gezien als negatief, omdat het de drang om erbij te horen betreft.

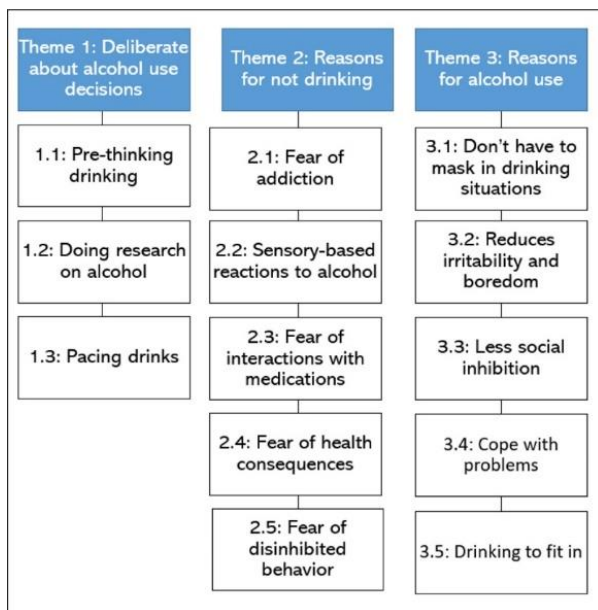
De meta-analyse van Bresin en Mekawi (2020) wijst uit dat jongeren met name sociale en *enhancement* motieven ervaren als het gaat om alcoholgebruik. Anders dan de hypothese deed verwachten bleek het nuttigen van alcohol nauwelijks in verband te staan met het verminderen van negatieve gevoelens (coping motief) of de drang erbij te horen (conformiteit motief). Enhancement motieven en coping drinkmotieven vergroten de kans op *binge drinken*. Wanneer men de drang heeft erbij te horen wordt dit verband niet gevonden. Voor de totstandkoming van deze meta-analyse zijn verschillende databronnen gebruikt die leeftijdscategorieën en samenstellingen van groepen onderzocht hebben. Daarnaast wijst onderzoek van Hlomani-Nyawasha et al. (2020) uit dat de beïnvloedingsfactoren, op volgorde van niveau, familie en vrienden, sociale omgeving, media, onveilige opvoeding en opleidingsniveau een grote rol spelen. Dit onderzoek vond plaats onder jongeren tussen de 14 en 15 jaar.

In de studie van Rothman et al. (2022) werden de redenen achter het wel of niet nuttigen van alcohol onder jongeren in de leeftijd van 16 tot 20 jaar onderzocht. De ondervraagde jongeren hadden

nagenoeg dezelfde demografische kenmerken en de groepsomvang van beide variabelen waren even groot. Wel zijn meer alcoholgebruikers student (70% vs. 16%), gediagnosticeerd met depressie (65% vs. 45%), bisexueel, gay, lesbisch of asexueel (50% vs. 26%) en een lager percentage woont nog bij de ouders (75% vs. 95%). In Figuur 3 zijn de uitkomsten van dit onderzoek verwerkt en de verschillende motieven achter alcoholgebruik schematisch weergegeven. Deze zijn te herleiden naar de eerder benoemde motieven alcohol te nuttigen.

Figuur 3

Being deliberate about alcohol use decisions

Opmerking. Overgenomen uit *Being deliberate about alcohol use decisions* door I, Ajzen, 1992.
Copyright 2024, Ajzen, I.

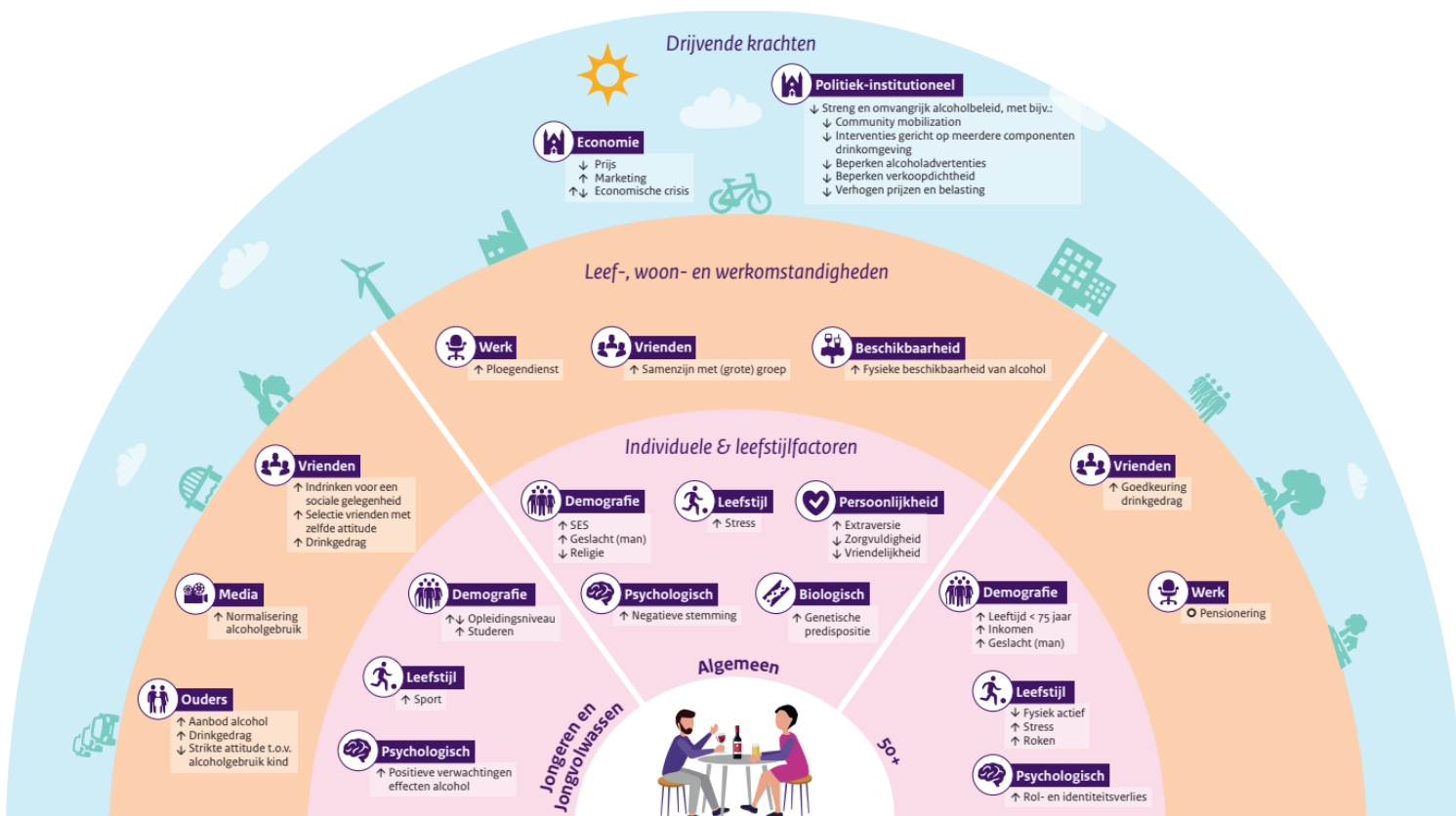
2.1.2 Beïnvloedende determinanten van problematisch alcoholgebruik

De mate waarin interne of externe motivatie wordt ervaren, is afhankelijk van de aan- of afwezigheid van verschillende determinanten. De karaktereigenschappen van de gemeente waarin jongeren wonen, behoren tot de van jongeren en zijn deels te herleiden naar de mate van alcoholgebruik. Vooral studentensteden en gemeenten met een landelijk karakter laten hogere cijfers van alcoholgebruik onder jongeren zien dan gemiddeld (Volksgezondheid en Zorg, z.d. -a). Binnen de eerste categorie bevinden zich veel jongeren die in aanraking komen met uitgaan en huisfeestjes; het studentenleven. De tweede categorie, gemeenten met een landelijk karakter, is wat minder makkelijk te herleiden. Uit onderzoek blijkt dat jongeren in dit soort gemeenten zich sneller vervelen en een hogere drang tot experimenteren ervaren (Nabben & Korf, 2016).

Het RIVM heeft de determinanten voor problematisch alcoholgebruik in kaart gebracht. Deze zijn op landelijk niveau en worden voor dit theoretisch kader op dat niveau geanalyseerd. Hierin zijn verschillende leeftijdscategorieën in kaart gebracht. De determinanten zijn onderverdeeld in drie categorieën, op volgorde van invloedrijkheid met betrekking tot alcoholgebruik: individuele en leefstijlfactoren, leef-, woon- en werkomstandigheden en drijvende krachten. De aspecten *algemeen* en *jongeren en volwassenen* zijn relevant voor dit onderzoek (Rijksinstituut voor Volksgezondheid en Milieu, 2021b). In Figuur 4 is een samenvatting van dit model schematisch weergegeven.

Figuur 4

Impactvolle determinanten van problematisch alcoholgebruik

Opmerking. Overgenomen uit *Impactvolle determinanten van problematisch alcoholgebruik* (p. 3) door Rijksinstituut voor Volksgezondheid en Milieu, 2021. 2024, RIVM

2.1.2.1 Individuele & leefstijlfactoren

Demografische factoren

Over het algemeen komt problematisch alcoholgebruik meer voor bij jongens dan bij meisjes. 49% van de jongens in de leeftijd 12 t/m 16 jaar heeft ooit alcohol gedronken, waar dit 46% van de meisjes betreft (Volksgezondheid en Zorg, z.d.-b). Daarnaast lijkt er een verband te zijn tussen opleidingsniveau en problematisch alcoholgebruik. Onder jongeren met een lager opleidingsniveau komt alcoholgebruik vaker voor, volgens het determinantenmodel in figuur 4. In contrast met deze resultaten komt problematisch alcoholgebruik onder jongeren in de leeftijd 12 t/m 16 jaar met een hoog opleidingsniveau frequenter voor, wat wellicht geassocieerd kan worden met de levensstijl tijdens de studieperiode (Stevens et al., 2018).

Leefstijlfactoren

Uit onderzoek van Kwan et al. (2014a) blijkt dat het beoefenen van een sport verband houdt met een verhoogde kans op problematisch alcoholgebruik. Een opvallende conclusie want sport wordt vaak geassocieerd met overwegend positieve effecten op de gezondheid. Uit onderzoek van Wichstrøm en Wichstrøm (2008) blijkt daarnaast dat teamsporters in grotere mate alcohol gebruiken dan individuele sporters. Ook toonden zij aan dat technische sporters, zoals voetballers en hockeyers, een groter risico lopen op problematisch alcoholgebruik dan duur- of krachtsporters.

Stress wordt door het RIVM gezien als leefstijlfactor en leidt geregeld tot problematisch alcoholgebruik. De correlatie tussen stress en alcoholgebruik vertoont echter een complex karakter. De invloed van stress op alcoholgebruik is onderhevig aan verschillende andere factoren, zoals de duur van ervaren stress en de oorzaak van stress (Keyes et al., 2012). Bovendien lijkt alcoholgebruik ook impact te hebben op ervaren stress. Dit wordt gezien als een vicieuze cirkel: iemand ervaart stress, drinkt alcohol om stress te verlagen, ervaart vervolgens stress over diens alcoholgebruik en drinkt wederom alcohol om stress te verlagen (Anthenelli, 2012).

Persoonlijkheidsfactoren

Persoonlijke determinanten hebben ook invloed op alcoholgebruik onder jongeren. Zo suggereert onderzoek van Hakulinen et al. (2015) dat een extraverte persoonlijkheid en een lage mate van zorgvuldigheid een grote kans bieden tot problematisch alcoholgebruik. Daarentegen lijken persoonlijkheidskenmerken als een hoge mate van vriendelijkheid en een lage mate van openheid voor ervaringen de kans op het weigeren van alcoholgebruik op een jonge leeftijd te vergroten (Adán

et al., 2017). Hier kan een verband worden gelegd tussen de *enhancement* motieven zoals in het hoofdstuk 2.1.1 is beschreven.

2.1.2.2 Leef-, woon- en werkomstandigheden

Vrienden

De sociale contacten van jongeren blijken een grote rol te spelen in het jong starten met alcoholgebruik (Van Der Vorst et al., 2006). Onderzoek van Wang et al. (2015) suggereert dat jongeren zich omringen met vrienden die dezelfde normen hanteren omtrent alcoholgebruik. Alcohol wordt door jongeren vaak gezien als een sociale activiteit (Wicki et al., 2010). Over het algemeen is een verband tussen het gezelschap van een vriendengroep met problematisch alcoholgebruik vast te stellen (Stanesby et al., 2019).

Ouders

Verskillende onderzoeken geven een beeld van de meest effectieve opvoedstijl om alcoholgebruik onder jongeren te voorkomen. Onderzoek van Tael-Öeren et al. (2019) laat zien dat een autoritatieve opvoedstijl, gekenmerkt door betrokkenheid, emotionele steun, het stellen van grenzen en open communicatie, als beschermende factor dient op het alcoholgebruik van kinderen. Datzelfde onderzoek onderzocht ook de tegenstelling waarbij een autoritaire, verwaarlozende opvoedstijl als risicofactor wordt gezien. Het stellen van strikte regels door ouders draagt bij aan het later beginnen met het drinken van alcohol en een lagere alcoholconsumptie door jongeren (Yuen et al., 2020). Daarnaast speelt de frequentie van alcoholgebruik door ouders zelf, in het bijzijn van hun kinderen, een grote rol. De mate waarin ouders alcohol drinken heeft een significant effect op het alcoholgebruik van jongeren, de mate waarin zij alcohol gebruiken en de ontwikkeling van problematisch alcoholgebruik op latere leeftijd (Rossow et al., 2015a).

Media

Alcoholreclames op billboards, whisky in een populaire serie en televisiereclame over een verfrissend biertje. In reclames en media zijn overwegend de positieve gevolgen van het drinken van alcohol te zien. Verschillende onderzoeken bevestigen het verband tussen alcoholgebruik onder jongeren en de mate van blootstelling aan alcohol in de media. Nuñez-Smith et al. (2010) concluderen een positief verband tussen alcoholgebruik in de media en een toename van alcoholgebruik onder jongeren. Een hierop volgende studie toonde een associatie met een vroege start en het steeds meer drinken van alcohol onder jongeren (Koordeman et al., 2012). Onderzoek van Bruin et al. (2021) toont tevens het verband tussen opvoeding, sociale media en alcoholgebruik aan. De houding van ouders ten opzichte

van mediagebruik van hun kinderen hebben een effect op het uiteindelijk alcoholgebruik onder jongeren. Wanneer ouders hun kinderen vrijlaten op sociale media en hier geen regels aan verbinden bestaat de kans dat kinderen eerder en in grotere mate beginnen met drinken.

Landelijke overheids campagnes als NIX18 en Dranquilo worden ingezet om de bevolking bewust te maken van de gevolgen van alcohol. De effecten van deze campagnes zijn (nog) niet onder jongeren gemeten, maar wel onder ouders. De NIX18 campagne van 2023 was gericht op ouders met kinderen in de leeftijd 12-17 jaar. Men hoopte via de campagne ouders kennis bij te brengen over de schadelijke gevolgen van alcohol op een jonge leeftijd. Zo zou het ouders ervan weerhouden jongeren alcohol aan te bieden. Uiteindelijk was de houding van ouders ten aanzien van alcohol aan kinderen onder de 18 jaar stabiel gebleven. Hetzelfde geldt voor de intentie om kinderen onder de 18 jaar geen alcohol aan te bieden. Wel gaven ouders aan zich sterker te voelen om het gesprek met de jongeren aan te gaan (Bruin & Cox, 2023).

2.1.2.3 Drijvende krachten

Economie

De economische mogelijkheden van jongeren houden verband met de mate van alcoholgebruik. Een economische crisis leidt doorgaans tot een afname in alcoholgebruik, met uitzondering van een aantal risicogroepen. Twee onderbouwde gedragsmechanismen liggen hieraan ten grondslag: door praktische financiële onmogelijkheden kan alcohol niet worden ingekocht, maar persoonlijke problemen leiden tot psychische nood. Dit laatste kan de afhankelijkheid van alcohol weer vergroten (Dom et al., 2016).

Wet- en regelgeving

Elke vier jaar stelt het ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport (hierna: VWS) een landelijke nota gezondheidsbeleid. In de vorige nota (2016-2019) was problematisch alcoholgebruik één van de belangrijkste pijlers. In de nieuwste versie van de Gezondheidsnota (2020-2023) wordt naar het Nationaal Preventieakkoord verwezen. Hierin bundelen verschillende partijen hun krachten en hebben zij een akkoord getekend voor het preventief ingrijpen op gezondheidsproblemen, zoals alcoholgebruik onder jongeren. Een gedegen handhaving ter controle op het schenken voor minderjarigen leidt direct tot het reduceren van alcoholschade (Broeks et al., 2020).

De beleidsinstrumenten die door VWS worden ingezet om invloed uit te oefenen op alcoholgebruik zijn onder andere de *Alcoholwet*, het *Wetboek van Strafrecht* en de *Mediawet*. Jiang et al. (2015) benadrukken de efficiëntie van een breed palet aan maatregelen om alcoholgebruik tegen te gaan.

Deze maatregelen komen voor in schil 3 van het RIVM-model en hebben dus minder invloed dan de determinanten uit schil 1 en 2.

2.2 Op wat voor manier houden deze beïnvloedende factoren verband met elkaar?

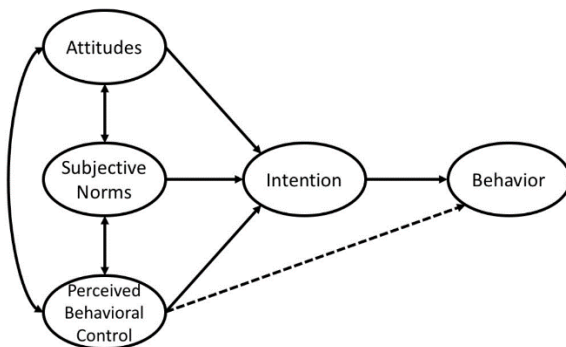
Verschillende modellen maken inzichtelijk welke invloed verschillende determinanten op elkaar hebben en hoe deze zich verhouden ten opzichte van vertoond gedrag. Deze modellen voorspellen gedrag vanuit cognitieve factoren. In de discussie is deze theorie gekoppeld aan de praktijk.

2.2.1 Theorie van gepland gedrag

De theorie van gepland gedrag (*Theory of Planned Behaviour*), stelt de *intentie* van een individu centraal. Deze intentie wordt beïnvloed door verschillende determinanten, namelijk de attitude, de subjectieve norm en de ervaren controle. Deze beïnvloeden de intentie, waarna de intentie gebruikt wordt om te bepalen of gedrag wordt uitgevoerd. De cyclus hiervan is te zien in Figuur 3. Dit model wordt als relevant beschouwd, omdat het inzichtelijk maakt welke determinanten (in)direct invloed hebben op gedrag.

Figuur 5

Theory of Planned Behavior

Opmerking. Overgenomen uit *Theory of Planned Behavior* door, Ajzen, 1992. 2024, Ajzen.

De attitude, of houding van een individu, bevindt zich linksboven in het schema. In het proces van intentie naar gedrag wordt de overweging gemaakt of alcoholgebruik (gedrag) leidt tot positieve of negatieve effecten (gevolg) of vreugde oplevert (ervaring). Deze cyclus bestaat dus uit een proces

waar gedragsovertuigingen een grote rol spelen, die uiteindelijk zorgt voor een negatieve of positieve houding (attitude). Uiteindelijk worden de overtuigingen geëvalueerd en besluit men om tot gedrag over te gaan, of niet (Ajzen, 2020).

De subjectieve norm bevindt zich op hetzelfde niveau als de attitude. Deze determinant gaat over de invloeden van de sociale omgeving en de conclusies die een individu hieruit haalt. De subjectieve norm is onder te verdelen in twee categorieën: de inductieve en descriptieve norm. De inductieve norm is de inschatting die men maakt over de goedkeuring, al dan niet afkeuring, van gedrag door de omgeving. Deze omgeving bestaat bijvoorbeeld uit familie en vrienden. De descriptieve norm gaat over de mate waarin belangrijke rolmodellen gedrag uitvoeren. De sociale druk staat in beide gevallen centraal (Conner & Armitage, 1998).

De waargenomen gedragscontrole (*Perceived Behaviour Control*), gaat over de mate waarin een individu denkt controle over het gedrag uit te kunnen oefenen. Deze staan in nauwe verhouding met de praktische (on)mogelijkheden, die niet op voorhand vast te stellen zijn, bijvoorbeeld een gebrek aan geld en middelen.

De intentie is het gevolg van een bundeling van deze determinanten en bepaalt of het de bedoeling is zich aan gedrag over te geven, of juist niet. Dit betekent niet dat men dan daadwerkelijk dat gedrag uitvoert. De bijkomstige, meestal onbewuste, determinanten vanuit de waargenomen gedragscontrole spelen een rol bij de uiteindelijke uitvoering (De Vries, 2000).

2.2.2 IJslands preventiemodel

Het IJslands preventiemodel is een aanpak gebaseerd op wetenschappelijke inzichten om alcoholgebruik onder jongeren te verminderen. De aanpak gaat in vier stappen; monitoring, terugkoppeling en dialoog, beleidsvorming en uitvoering. Tijdens deze vier stappen staat community building centraal en wordt de stand van zaken uitvoerig besproken met belangrijke stakeholders op gemeentelijk en schoolniveau. De uiteindelijke uitvoering sluit door deze aanpak nauw aan bij de lokale behoeften (Smeets et al., 2021).

De essentie van het IJslands preventiemodel is het creëren van een gezonde en kansrijke omgeving voor jongeren. Het model heeft, onderbouwd door wetenschappelijke literatuur, vier domeinen opgesteld waarin de belangrijkste beschermende en risicofactoren zijn ondergebracht. Deze worden toegelicht:

- a. Gezin: het domein gezin speelt een belangrijke rol in de omgang met alcohol door jongeren. Controle en monitoring door ouders is volgens het IJslands preventiemodel een beschermende factor voor middelengebruik onder jongeren, evenals ondersteuning door

ouders, tijd doorbrengen met het gezin en het opstellen van regels over middelengebruik. De essentie van deze factoren is dat de kwaliteit van het contact tussen ouder en kind cruciaal is in het voorkomen van alcoholgebruik (Ryan et al., 2010). Andere wetenschappelijke literatuur laten een verband zien tussen alcoholgebruik van ouders en de attitude van jongeren ten opzichte van alcohol. Volgens Rossow et al. (2015b) drinken jongeren sneller en meer alcohol wanneer hun ouders ook alcohol drinken.

- b. Peergroep: in het domein peergroep wordt de focus gelegd op de omgeving van jongeren. Afspraken tussen ouders onderling worden gezien als een belangrijke beschermende factor. Als ouders elkaar steunen in het stellen en bewaken van grenzen zullen jongeren hiervan de voordelen ervaren (Sigfusdottir et al., 2011). Laat buiten rondhangen en feestjes zonder toezicht zijn echter risicofactoren (Lee & Vandell, 2015). Andere wetenschappelijke literatuur laat wederom zien dat alcoholgebruik door de peergroep, dus bijvoorbeeld vrienden of kennissen, een risicofactor is voor alcoholgebruik (Biederman et al., 1991).
- c. School: in het IJslands model krijgt de school een prominente plek. De betrokkenheid van school en een positief schoolklimaat worden als beschermende factoren aangemerkt (Perk et al., 2012).
- d. Vrije tijd: volgens het IJslands preventiemodel zijn georganiseerde vrijetijdsbestedingen beschermende factoren voor alcoholgebruik (Thorlindsson et al., 2007a). Andere wetenschappelijke literatuur geeft echter aan dat dit alleen van toepassing is als rolmodellen worden ingezet tijdens de activiteiten. Als dit niet wordt gedaan vormen groepsactiviteiten juist een risicofactor (Kwan et al., 2014b).

De aanpak verschilt sterk op lokaal niveau en wordt elke vier jaar aangepast. In IJsland blijkt deze aanpak zeer efficiënt waardoor onder andere Nederland deze aanpak ook wil toepassen. De aanpak vergt echter veel tijd en geld van lokale partners.

2.3 Belangrijke begrippen uitgelegd

Begrip	Uitleg
<i>Problematisch alcoholgebruik</i>	Al het alcoholgebruik onder de 18 jaar, al het alcoholgebruik door zwangere vrouwen, overmatig alcohol drinken, zwaar drinken, regelmatig binge drinken en een drinkpatroon dat leidt tot lichamelijke klachten en/of psychische of sociale problemen (Volksgezondheid en zorg, z.d.-c).

<i>Binge drinken</i>	Het drinken van minstens 4 (vrouwen) of 5(mannen) glazen alcohol tijdens 1 enkele gelegenheid (Jellinek, 2024).
----------------------	---

Hoofdstuk 3 Methode

In dit hoofdstuk worden de methodologische stappen toegelicht. Tijdens dit onderzoek zijn verschillende aanpassingen nodig geweest om tot de uitvoering te komen. De onderzoeker acht het nodig deze eerst toe te lichten voordat de methode wordt vervolgd. Tot slot wordt aangetoond hoe de betrouwbaarheid en validiteit is gewaarborgd.

3.1 Onderzoeksverloop

In de eerste week werden gesprekken gevoerd met de opdrachtgevers, waarbij het advies naar voren kwam om de participatieadviseur te raadplegen om de onderzoeksmethode te verfijnen. Aanvankelijk werd overwogen om de ouders van de jongeren te betrekken, maar dit bleek niet haalbaar binnen de gestelde tijd. Daarnaast sloot het perspectief van jongeren op alcoholgebruik beter aan het opstellen en uitvoeren van het Preventie- en Handhavingsplan alcohol.

Na overleg met de participatieadviseur, praktijkbegeleiders en de onderzoeker zelf, is besloten om een klas-sessie op de middelbare school te organiseren, evenals een focusgroep met jongeren die al bekend zijn bij de jongerenwerkers. De klas-sessie diende om algemene informatie te verzamelen over de motivaties achter alcoholgebruik en om suggesties te verzamelen voor de gemeente. De verwachting was dat deze bijeenkomst effectief zou zijn, omdat de jongeren in een veilige setting konden meedenken over het beleid. De inzichten van deze sessies zouden vervolgens worden meegenomen in de focusgroep discussies, waar dieper zou worden ingegaan op deze bevindingen. Deze beslissingen werden genomen binnen de eerste drie weken en werden opgenomen in het Plan van aanpak.

3.1.1 Proces gesprekken met jongeren

Om dit onderzoek te kunnen uitvoeren, is contact gelegd met het Revis Lyceum in Wijk bij Duurstede. Het eerste contact vond plaats op 12 februari 2024. Dit kwam doordat de directrice al op de hoogte was van dit onderzoek, vanwege een eerdere bijeenkomst over alcoholgebruik. In de eerste weken is het onderzoeksvoorstel voorgelegd aan de directrice. Zij had hier aanvullende vragen op en daar is op gereageerd. Het onderzoeksvoorstel omvatte een klas-sessie op de middelbare school, die vóór 26 april moest plaatsvinden, omdat daarna de meivakantie begon en de leerlingen pas twee weken later weer op school zouden zijn. Na de meivakantie zou het te krap worden om de onderzoeksresultaten te analyseren. In een ideale situatie zou de klas-sessie worden gehouden met vijftien tot twintig leerlingen van verschillende niveaus en leeftijden.

Ondanks contact in de eerste weken bleef concrete actie uit tot 16 april 2024. Toen gaf een biologiedocent van de middelbare school aan in gesprek te willen gaan om te kijken of de jongeren op een andere manier benaderd konden worden. Uiteindelijk is contact gelegd met deze docent en is de klas-sessie omgevormd tot gesprekken met vijf tot zes jongeren, tijdens reguliere lessen. Deze onderzoeksmethode wordt verder toegelicht onder het kopje "In gesprek met jongeren".

3.1.2 Proces focusgroep

De samenwerking met de jongerenwerkers voor de geplande focusgroep begon op 13 februari 2024, toen contact werd gelegd en een kennismakingsgesprek plaatsvond op 14 maart 2024. Tijdens de bijeenkomst werden verschillende doelgroepen besproken voor de focusgroep, waaronder jongeren die vaak drinken in keet, hok of schuur, en Syrische of Marokkaanse jongeren. Uiteindelijk werd besloten dat voor dit onderzoek de autochtone jongeren in keet, hok of schuur het meest relevant waren, gebaseerd op gegevens van de GGD die aantoonde dat in die setting veel werd gedronken door jongeren in de gemeente Wijk bij Duurstede (Odile van Irsel, persoonlijke communicatie, 26 februari 2024).

Er werden herhaaldelijke pogingen gedaan om de jongerenwerker telefonisch, via e-mail en WhatsApp te bereiken voor concrete afspraken en duidelijkheid over de focusgroep. Uiteindelijk leek er op 16 april duidelijkheid te komen, met toezeggingen voor een datum op 25 of 26 april in de avond. Uiteindelijk bleek contact leggen met de stakeholders niet mogelijk. In overleg met de opdrachtgever werd besloten de focus van de laatste fase van het onderzoek te verleggen. Tot 2 mei 2024 lag de nadruk op het luisteren naar en het verzamelen van ervaringen van jongeren in de gemeente Wijk bij Duurstede. In de laatste weken van het onderzoek werd de focus verlegd naar het doen van aanbevelingen met behulp van deskundigen. De insteek bleef dat het verhaal en de mening van jongeren verteld moest worden. Het is echter voor de gemeente van belang om te weten of de behoeften van jongeren aansluiten bij de realiteit.

3.1.3 Proces gesprekken met deskundigen

Voor de uitvoering van deze gesprekken is eerst onderzocht welke expertise nodig is om aanbevelingen te doen. Uiteindelijk is via de beleidsadviseur preventie van de gemeente Wijk bij Duurstede, Josje Doorenbosch, contact gelegd met Baukje Reinders. Zij is beleidsadviseur preventie in de gemeente Rhenen. Deze gemeente heeft vergelijkbare kenmerken als de gemeente Wijk bij Duurstede en ondervindt ook problemen met alcoholgebruik onder jongeren. Via haar werd contact gelegd met Luuk Miedema, voormalig preventiemedewerker in de gemeente Rhenen en nu in de gemeente Ede. Zijn werkzaamheden binnen de verschillende gemeenten lijken op dat wat de

gemeente wil bereiken. Voorafgaand aan dit interview is een vragenlijst opgesteld, welke terug te vinden is in bijlage B1 Interviewvragen.

Na het afnemen van dit interview verwees hij door naar Anne Jan Odinga, jongerenwerker in de gemeente Rhenen. Het werk van deze jongerenwerker bevindt zich nog meer op uitvoeringsniveau. Evenals Kavish Jhorai, jongerenwerker in de gemeente Wijk bij Duurstede. Beide worden als deskundigen beschouwd vanwege hun werkzaamheden op het gebied van alcoholgebruik onder jongeren. De getranscribeerde interviews zijn terug te vinden in bijlage E Transcripten interviews.

3.2 Onderzoekskarakter

Het onderzoekskarakter is direct in de eerste week vastgesteld in overleg met de opdrachtgever. Omdat dit onderzoek een doelgroep betreft die niet eerder onderzocht is op dit onderwerp, het perspectief van jongeren op alcoholgebruik in de gemeente Wijk bij Duurstede, betreft dit een onderzoek van exploratieve aard. Dit houdt in dat over dit specifieke onderwerp onvoldoende informatie beschikbaar is om conclusies te trekken. Daarom is verkenning in dit onderzoek nodig. Daarnaast is dit een inductief onderzoek, wat wil zeggen dat het gericht is op het vormen van theorie.

Over alcoholgebruik op een jonge leeftijd en de verschillende beïnvloedende determinanten zijn veel *theorieën* bekend. Deze theorieën worden meegenomen in het *empirische* deel van het onderzoek, maar niet rechtstreeks getoetst. Daardoor heeft het onderzoek wel deductieve kenmerken.

De *exploratie* van de onderzoeksvraag, ofwel de verkenning, vraagt om fieldresearch. Deze vorm van onderzoeken vindt plaats in de praktijk. Daarnaast gaat dit onderzoek over het perspectief van jongeren, waaronder hun ervaringen, motieven en belevingen. Bij kwalitatief onderzoek staan deze aspecten centraal. Het behalen van het beoogde resultaat, het ophalen van het perspectief van jongeren, heeft de meeste kans van slagen als kwalitatief onderzoek wordt uitgevoerd.

3.3 Onderzoeksmethoden

Methodetriangulatie is het inzetten van verschillende dataverzamelingmethoden om tot resultaat te kunnen komen én de validiteit van de resultaten te verhogen (Verhoeven, 2022). De methoden die in dit onderzoek zijn gebruikt zijn: kwalitatief literatuuronderzoek, gesprekken met jongeren en interviews.

3.3.1 Kwalitatief literatuuronderzoek

Kwalitatief literatuuronderzoek richt zich op het identificeren van patronen, thema's en contextuele informatie (Verhoeven, 2022). In de aanleiding en in het theoretisch kader is deze vorm van onderzoeken toegepast door literatuur- en archiefonderzoek. Bij deze vorm van onderzoek wordt

gezocht naar al eerder verzamelde informatie om de onderzoeksopzet te onderbouwen, het probleem te analyseren en de methode duidelijker te schetsen. In deelvraag één is algemeen gekeken naar belangrijke determinanten om vervolgens in de uitwerking van theoretische deelvraag twee de verbinding tussen determinanten te leggen.

3.3.2 Afbakening fieldresearch

Alvorens fieldresearch uit te voeren is het belangrijk het onderwerp af te bakenen. Zo heeft een selectie van respondenten plaatsgevonden. Tijdens het doen van kwalitatief literatuuronderzoek en het schrijven van het theoretisch kader is daar rekening mee gehouden. Belangrijke determinanten zijn op meerdere doelgroepen van toepassing en kunnen breed toegepast worden. De *afbakening* is als volgt:

- De gemeente Wijk bij Duurstede bestaat uit de kernen Cothen, Langbroek en Wijk bij Duurstede. Om representativiteit te vergroten is data verzameld over de gehele gemeente.
- Het begrip jongeren is erg breed en niet haalbaar volledig te onderzoeken tijdens de gekozen tijdsperiode, wat liep van februari 2024 tot juni 2024. De doelgroep jongeren is afgebakend naar schoolgaande jongeren in de leeftijd van 14 t/m 17 jaar.

3.3.3 Kwalitatief fieldresearch

In gesprek met jongeren

Op 15 april 2024 en 23 april 2024 werden verschillende gesprekken gehouden met jongeren in de leeftijd van 13 tot 16 jaar. Het onderzoek gaat over jongeren in de leeftijd 14 t/m 17 jaar, maar gezien het geringe leeftijdsverschil wordt ingeschat dat de informatie van de dertienjarige jongeren ook relevant is. Deze vorm van onderzoeken vond plaats tijdens de reguliere lestijden. Bij deze gesprekken was naast de onderzoeker ook de beleidsadviseur preventie, Josje Doorenbosch, vanuit de gemeente Wijk bij Duurstede aanwezig om de gesprekken samen te vatten.

Bij aanvang van deze gesprekken werd een kennismakingsronde gehouden om zowel de onderzoekers als de respondenten de kans te geven elkaar te leren kennen. Het belang van een veilige omgeving werd benadrukt. De vragenlijst, gebaseerd op literatuuronderzoek, werd semigestructureerd toegepast en verdeeld in de categorieën *alcoholgebruik, omgeving en beleid*. Vanuit de literatuur blijkt de omgeving een belangrijke factor in het (te) jong beginnen met alcoholgebruik. Daarnaast wilde de onderzoeker te weten komen wat jongeren zelf denken dat een oplossing is voor problematisch alcoholgebruik. Hier werd onder het kopje *beleid* naar gevraagd. De gesprekken begonnen met het presenteren van enkele stellingen, gevolgd door vooraf bepaalde vragen en

discussies per categorie. Het waarborgen van vrijheid en veiligheid stond centraal tijdens deze gesprekken. De opzet van de gesprekken, inclusief vragen en onderwerpen zijn terug te vinden in *bijlage C Schema gesprekken met jongeren*.

Als afsluiting werd aan de respondenten gevraagd om beleidssuggesties op een Post-it te schrijven, welke terug te vinden zijn in *bijlage D2 Resultaten post-its*. Dit is relevant omdat het Preventie- en Handhavingsplan alcohol in de gemeente Wijk bij Duurstede voornamelijk op jongeren gericht is. Het is van belang om de meningen en suggesties van jongeren te integreren in het perspectief over alcoholgebruik, dat de hoofdvraag van dit onderzoek vormt. In totaal zijn 6 gesprekken gevoerd met 30 leerlingen van de middelbare school het Revius Lyceum in Wijk bij Duurstede, waarvan 28 jongeren woonachtig zijn in de gemeente Wijk bij Duurstede. De groepsgrootte varieerde van 3 tot 6 leerlingen, en de leeftijd van de deelnemers lag tussen de 13 en 17 jaar oud. De jongeren volgen voorbereidend middelbaar beroepsonderwijs (hierna: vmbo) en hoger algemeen voortgezet onderwijs (hierna: havo).

Interviews met deskundigen

De gesprekken met drie deskundigen zijn vooraf afgewogen in bruikbaarheid. Uiteindelijk hebben de interviews gemiddeld 50 minuten geduurd. De interviews waren semigestructureerd van aard en de vragenlijsten zijn terug te vinden in *bijlage B Interviewvragen*.

3.4 Analyse van de resultaten

Literatuur onderzoek

De resultaten van de literatuurstudie zijn verwerkt in hoofdstuk 2 Theoretisch kader. Verder is aanvullende literatuurstudie gedaan ter ondersteuning van de aanbevelingen. Deze zijn verwerkt na elke empirische deelvraag in hoofdstuk 4 Resultaten.

Gesprekken met jongeren

Voor de analyse van de gesprekken met de jongeren van het Revius Lyceum in Wijk bij Duurstede zijn opnamen van de gesprekken gebruikt, die met toestemming van de scholieren zijn gemaakt. Na afloop van de gesprekken is overwogen om de opnames te transcriberen of samen te vatten. Gezien de gesprekken plaatsvonden in een openbare ruimte en de opnames achtergrondgeluid bevatten bleek transcriberen niet mogelijk. Daarom is besloten om de opnames samen te vatten en de

relevante details te benadrukken. Deze samenvattingen zijn te vinden in *bijlage D Resultaten gesprekken met jongeren*.

Interviews met deskundigen

De interviews zijn opgenomen en getranscribeerd. Omdat de hoofdvraag het perspectief van jongeren betreft, is besloten de resultaten van de interviews tijdens elke deelvraag in hoofdstuk vier te behandelen. De resultaten van deze interviews zijn dan ook vooral gebruikt als toetsing van de gesprekken met de jongeren. Na elke deelvraag wordt in hoofdstuk vier de koppeling gemaakt met de informatie vanuit de literatuur en de ervaringen van deskundigen.

3.5 Betrouwbaarheid en validiteit

Om de waarden van de resultaten zo hoog mogelijk te laten zijn, is het belangrijk de betrouwbaarheid en validiteit van het onderzoek in kaart te brengen. Bij het beoordelen van de betrouwbaarheid van de resultaten is gekeken naar de mate waarin het onderzoek vrij is van toevallige fouten, veroorzaakt door onverwachte en onvoorspelbare factoren. *Betrouwbaarheid* is te meten door de herhaalbaarheid van het onderzoek te toetsen, maar bij kwalitatief onderzoek is dat moeilijker. Dit omdat de externe omstandigheden van respondenten vaak zo complex zijn dat eenzelfde uitkomst van vervolgonderzoek onwaarschijnlijk is. Om deze reden ligt de focus extra op navolgbaarheid. Alle genomen stappen zijn uitgebreid gedocumenteerd en verantwoord in dit methodologisch hoofdstuk. Dit onderzoek is uitgevoerd door methodotriangulatie toe te passen. Zo zijn verschillende onderzoeksmethoden uitgevoerd. Daarnaast zijn de resultaten van dit onderzoek voorgelegd aan belangrijke inhoudelijke stakeholders. Tot slot is de betrouwbaarheid verhoogd door de resultaten methodisch te verwerken. Onder andere door het transcriberen van interviews.

De *validiteit* van een onderzoek bepaalt in welke mate deze vrij is van systematische fouten. Validiteit is onderverdeeld in twee categorieën: interne en externe validiteit. Interne validiteit betreft de geldigheid van de resultaten en de mate waarin hieruit de juiste conclusies kunnen worden getrokken. Afbakening is hiervoor van grote noodzaak en is ook uitgevoerd, zoals in *hoofdstuk 3.3.2 Afbakening fieldresearch* is toegelicht. De externe validiteit heeft betrekking op de inhoudelijke generaliseerbaarheid naar eerdere, nog niet onderzochte situaties. Omdat de cijfers van alcoholgebruik onder jongeren in de gemeente Wijk bij Duurstede hoger liggen dan het overige deel van de regio Utrecht, zijn deze cijfers niet representatief voor de gehele regio. Het doel van dit onderzoek is echter niet om generaliseerbare data te produceren, maar om inzicht te krijgen in het perspectief van jongeren op alcoholgebruik, specifiek in deze gemeente.

Hoofdstuk 4 Resultaten

In dit hoofdstuk zijn de twee deelvragen behandeld aan de hand van fieldresearch. Het totale overzicht van de resultaten is terug te vinden in *bijlage D Resultaten gesprekken met jongeren*. Alle input voor de deelvragen is opgehaald door de beantwoording van stellingen en het voeren van een gesprek. Dit interviewschema is terug te vinden in *bijlage B Interviewvragen*. Na elke deelvraag worden de interviews met deskundigen over het onderwerp belicht onder het kopje; ‘wat zegt de literatuur en wat vinden deskundigen’? Dit is belangrijk de gesprekken met jongeren te toetsen aan de mening van deskundigen en bestaande literatuur.

4.1 Op wat voor manier gebruiken jongeren uit de gemeente Wijk bij Duurstede alcohol?

Tijdens de gesprekken met jongeren op het Revius Lyceum in Wijk bij Duurstede is gevraagd naar de frequentie, setting, varianten en mate van alcoholgebruik. Daarnaast is gevraagd van wie zij alcohol krijgen.

In totaal zijn 30 jongeren in de leeftijdscategorie 13-17 ondervraagd, waarvan 23 jongeren aangeven alcohol te drinken. Dit is hoger dan het landelijk gemiddelde in 2021, waar dit percentage in deze leeftijdscategorie 47,5% bedraagt (Trimbos-instituut, 2023). In de leeftijdscategorie 13-14 jaar zijn 17 leerlingen ondervraagd. Van hen geven 9 jongeren aan alcohol te drinken, wat 52,9% van de totale ondervraagde leeftijdsgroep betreft. Verder zijn 13 jongeren in de leeftijdscategorie 15-16 ondervraagd, waarvan 12 jongeren alcohol drinken. Dit bedraagt 92% van de totale ondervraagde leeftijdsgroep. Aan de jongeren is tevens gevraagd op welke *leeftijd* zij zijn begonnen met alcohol drinken. De gemiddelde leeftijd is 13 jaar. Een aantal daarvan begonnen al op hun 9^e met alcohol drinken en 9 van de in totaal 30 ondervraagden dronken (nog) geen alcohol.

“Ik wist altijd wel dat ik zou gaan drinken. Op mijn 9^e dronk ik mijn eerste biertje. Ik kom uit een boerendorp, daar is dat heel normaal.” – Meisje, 15 jaar

Ook is gevraagd wat voor alcohol jongeren nuttigen. Vrijwel alle jongeren geven aan dat dit verschilt per setting. Zo drinken zij *sterke drank*, vooral bij vrienden en op feestjes. Sterke dranken die zij nuttigen zijn bijvoorbeeld Jägermeister, Safari, Passoa, Wodka, Malibu en Bacardi. Deze dranken hebben een alcoholpercentage van 15% of hoger (Alcohol info, z.d.). In de thuisferen drinken zij alcohol met een wat *lager percentage* alcohol, zoals bier of wijn. Als gevraagd wordt waarom hier een

verschil in zit geven zij aan dat ouders een laag alcoholpercentage wel tolereren, in tegenstelling tot sterke drank. Die jongeren die geen alcohol drinken geven aan voldoende te hebben aan een glaasje cola op een feestje of bij vrienden.

De mate waarin alcohol wordt genuttigd verschilt tussen de jongeren. Een aantal van de jongeren geeft aan alleen op *feestjes* alcohol te drinken. Deze feestjes komen vooral in de zomer voor en dan drinken zij elk weekend alcohol. In de winter geven zij aan een stuk minder alcohol te drinken. Een aantal jongeren drinkt wekelijks. Zo drinken een aantal meiden en jongens van 15 jaar elk *weekend*. Dit doen zij veelal op feestjes en met vrienden. Ongeveer vier leerlingen geven aan vaker dan drie dagen per week alcohol te drinken. Veel van de jongeren zijn weleens aangeschoten of dronken geweest, maar geen van allen heeft daar spijt van. Zij geven wel aan soms te moeten overgeven of last te hebben van een kater, maar dat weegt niet op tegen het *plezier* dat zij zeggen te ervaren van alcoholgebruik.

“Als ik op een tentfeest ben krijg ik het zo in mijn handen geduwd. Ik ben daar een bekend gezicht, dus dan gaat dat veel makkelijker.” – Meisje, 15 jaar

Tot slot is de jongeren gevraagd van wie zij alcohol *aangereikt* krijgen. Zij geven aan dat dit vooral door oudere broers, zussen en vrienden wordt gedaan. *Jongvolwassenen* in de leeftijdscategorie 18-30 jaar faciliteren de jongeren dan in hun alcoholgebruik. Vooral op feestjes zijn mensen ouder dan 18 aanwezig en is alcohol makkelijk te verkrijgen. De jongeren geven aan in de horeca en supermarkten geen alcohol te kunnen kopen. Daarnaast geven *ouders* veelvuldig alcohol aan hun kinderen. Bijna alle kinderen die alcohol drinken hebben de eerste slok alcohol in het bijzijn van hun ouder(s) genuttigd. 8 van de ondervraagde jongeren hebben gescheiden ouders. Veel van hen geven aan bij moeder geen alcohol te mogen drinken en bij vader wel.

“Onze kelder ligt vol met sterke drank. Als ik een baco wil pak ik dat gewoon. Meestal drink ik dan samen met mijn vader, hij neemt dan een biertje.” - Jongen, 15 jaar

Wat zegt de literatuur en wat vinden deskundigen?

Jongerenwerker in de gemeente Rhenen, Anne Jan Odinga, ziet een verschil in attitude onder jongeren over alcoholgebruik met een aantal jaar geleden. Waar alcohol onder de zestien jaar toen nog spannend was en sterke drank veel minder voorkwam, lijken de jongeren van deze tijd geen

grenzen meer te kennen. In een aantal jaar zijn verdovende middelen als 3MMC en Cocaïne de nieuwe trends onder jongeren. Met het vervagen van die grens is alcoholgebruik een stuk normaler geworden (A. Odinga, persoonlijke communicatie, 15 mei 2024). Volgens Jhorai (2024) is deze verschuiving grotendeels te verklaren door de steeds groter wordende aanwezigheid van sociale media. Via platforms als TikTok en Instagram worden jongeren voortdurend geprikkeld in hun drang erbij te horen en niet achter te lopen op leeftijdsgenoten (K. Jhorai, persoonlijke communicatie, 16 mei). Uit onderzoek blijkt dat de coronapandemie en de daarmee gepaard gaande maatregelen een grote invloed hebben gehad op het alcoholgebruik van jongeren. Een gebrek aan motivatie, structuur en sociale contacten liggen hieraan ten grondslag (Nederlands Jeugdinstituut, 2021). Verder herkent Jhorai (2024) de genormaliseerde gedachtegang omtrent alcohol. Volgens hem wordt het in Wijk bij Duurstede heel gewoon gevonden om op jonge leeftijd met alcohol te beginnen, zoals de jongeren zelf ook aangeven.

4.2 Welke redenen hebben jongeren uit de gemeente Wijk bij Duurstede om op jonge leeftijd alcohol te gebruiken?

De ondervraagde jongeren uit de gemeente Wijk bij Duurstede geven verschillende redenen voor het wel of niet nuttigen van alcohol. Deze zijn onder te verdelen in drie categorieën; de sociale aspecten van alcohol, persoonlijke ervaringen en gezondheidsrisico's.

De sociale aspecten van alcohol

De jongeren geven tijdens de gesprekken aan alcoholgebruik vaak te associëren met *gezelligheid* en *sociale interactie*. Vrijwel alle jongeren die alcohol drinken geven aan een avond gezelliger te vinden wanneer alcohol genuttigd kan worden. Daarmee wordt alcohol gebruikt als een manier om banden met vrienden te versterken en te onderhouden. Als jongeren gevraagd wordt of zij groepsdruk ervaren bij het drinken van alcohol wordt hier ontkennend op gereageerd. Wanneer echter doorggevraagd wordt geven zij wel aan alcohol te drinken om mee te doen. Het is dan niet dat zij door *groepsdruk* bezwijken, maar overgeven aan hun eigen drang mee te doen met de vriendengroep. Daarnaast is er een verschil zichtbaar in samenstelling van de vriendengroep en de mate van alcoholgebruik. Jongeren die veel oudere vrienden hebben nuttigen vaak wel alcohol en ook in meerdere mate. Jongeren die vrienden hebben van dezelfde leeftijd drinken vaak geen of minder alcohol en zijn hier ook minder mee bezig.

“Aan het begin doe je het vooral om mee te doen. Je wil dan niet achterlopen op andere vrienden. Nu drink ik echt alleen maar wanneer ik er zin in heb.” – Meisje, 16 jaar

Een aantal jongeren geeft daarnaast ook aan dat alcohol vanuit de *opvoeding* als heel normaal wordt gezien. 22 jongeren gaven aan dat bij hen thuis alcohol wordt genuttigd. Dit betreft 73,3% van de totaal ondervraagde jongeren. Landelijke cijfers over dit onderwerp zijn niet gevonden en kunnen dus ook niet vergeleken worden. Opvallend is dat zeker 12 jongeren aangeven alcohol van hun ouders te krijgen en daarbovenop nog 5 jongeren die dit van een oudere broer of zus aangeboden krijgen. De hoeveelheid en soorten alcohol die zij aangeboden krijgen *verschilt* sterk. Zo zijn er jongeren die een biertje krijgen van hun ouders en jongeren die sterke drank mogen nuttigen. Sommige ouders nemen hun kinderen mee in het proces van het kiezen van de juiste alcoholsoort. Oudere broers en zussen geven voornamelijk sterke drank en voorzien jongeren in hun behoefte tijdens feestjes. Jongeren geven aan dat zij deze manier van omgaan met alcohol ook meenemen in hun eigen alcoholgebruik.

Er zijn ook jongeren die geen alcohol van hun ouders aangeboden krijgen. Een deel hiervan drinkt dan ook zelf geen alcohol en is zich bewust van de gevolgen. Een ander deel krijgt alcohol aangeboden van vrienden terwijl hun ouders (nog) niet weten dat zij alcohol hebben genuttigd.

“ Van mijn moeder mag ik geen alcohol drinken, maar bij mijn vader wel. Als ik het weekend bij mijn moeder ben drink ik dus niet. Met mijn vader drink ik een lekker biertje.” – Jongen, 15 jaar

Persoonlijke overwegingen

Aan de jongeren is gevraagd wat zij wel of niet lekker vinden aan alcohol. Hier kwamen sterk wisselende antwoorden op. Veel jongeren vinden de *smaak* ‘gewoon’ lekker, maar vinden het gevoel wat alcohol geeft veel fijner. Bier en wijn vinden een aantal jongeren vies. Zij kiezen dan liever voor sterkere drank zoals cocktails. Jongeren die geen alcohol drinken geven aan zowel de *geur* als smaak van alcohol vies te vinden. Deze smaak hebben zij dan geproefd door een klein slokje van een glas wijn of bier te nemen. Vrijwel alle jongeren geven aan alcohol aanvankelijk vies te hebben gevonden. Zij hebben alcohol leren drinken.

“Ik drink nooit alcohol, het smaakt naar zeep. Ik doe op hoog niveau sport dus voor mij is het sowieso niet handig.” – Meisje, 14 jaar

Verder ervaren de alcoholdrinkende jongeren ook een positief *emotioneel* gevoel bij het drinken van alcohol. Allereerst vinden zij het nieuwsgierige en spannende gevoel van alcohol drinken fijn. Zij geven aan goed te weten dat het eigenlijk nog niet mag maar willen het toch graag doen om het uit te proberen. Als jongeren alcohol drinken ervaren zij ook positieve emotionele gevoelens in de vorm van blijdschap en gezelligheid. Een meisje van 14 geeft aan extravert te worden na het drinken van alcohol. Zonder alcohol is zij op feestjes wat stiller en verlegener. Verder ervaren jongeren een licht gevoel in hun hoofd, wat zij als prettig ervaren.

“Ik word vrolijk van alcohol. Het maakt een feestje gewoon gelijk gezellig. Zonder alcohol is het voor mij een stuk minder leuk.”- Jongen, 15 jaar

Tijdens het geven van stellingen is de jongeren gevraagd of zij alcohol drinken uit *verveling*. Vanuit de literatuur blijkt namelijk dat jongeren uit verveling op een jongere leeftijd beginnen met alcohol drinken. Tijdens de coronacrisis is dit verband nog meer blootgelegd (Moerenburg, 2021). Op de stelling: “Ik drink uit verveling” reageerde alle jongeren ontkennend. Echter, tijdens de gespreksvoering bleek dat veel jongeren niet weten wat zij moeten doen in het weekend en dus vrienden in de *thuissferen* gaan opzoeken. Daar zijn vaak oudere broers en zussen aanwezig en wordt alcohol geschonken. Het alternatief is dat jongeren over straat gaan lopen en ouders niet weten waar en met wie zij optrekken. De jongeren geven aan dat hun ouders liever hebben dat ze dan thuis alcohol gaan drinken, dan ergens anders te *experimenteren*.

“We gaan vaak gewoon bij iemand thuis zitten. Dan neem je zelf wat alcohol mee of die vriend heeft zelf al alcohol. Dan gaan we een avondje chillen.” – Jongen, 16 jaar

Gezondheidsrisico's

Tot slot is de jongeren gevraagd of zij de gezondheidsrisico's van alcohol drinken erkennen en hoe zij hiermee omgaan. Veel van de jongeren zijn niet of nauwelijks bezig met de *langetermijngevolgen*. Ze erkennen wel dat die er kunnen zijn, maar vinden deze gevolgen nog ver van hun af staan. Wel geven vrijwel alle jongeren aan bezig te zijn met de *kortetermijngevolgen* van alcohol. Zo willen zij liever niet overgeven van alcohol, zijn een aantal jongeren bang voor *alcoholvergiftiging* en voor de kater van alcohol de volgende dag.

“ Ik leef gewoon in het nu. De gevolgen van alcohol merk je pas over een hele lange tijd. Dan geniet ik liever nu dan dat ik mij daar zorgen over maak.” – Meisje, 14 jaar

Een aantal uitzonderingen zijn jongeren die wel bewust bezig zijn met de langetermijnevolgen van alcohol. Zo is er een jongen van 14 die geen alcohol drinkt, omdat hij bang is dat dit zijn groei belemmert. Een meisje van 13 geeft aan geen alcohol te drinken uit angst voor alcoholvergiftiging, waar haar opa aan is overleden. Daarnaast zijn jongeren ook bang om *verslaafd* te raken aan alcohol. Dit zijn voornamelijk de jongeren die geen of nauwelijks alcohol drinken.

Wat zegt de literatuur en wat vinden deskundigen?

Volgens Odinga (2024) zijn jongeren volop in identiteitsontwikkeling en maken zij zich vaak druk over de meningen van hun omgeving. Hij geeft daarnaast ook aan dat jongeren in zijn werkveld helemaal niet bezig zijn met de gevolgen van alcoholgebruik. Omdat hun ouders veelvuldig drinken heeft het verbieden weinig zin. Miedema (2024) noemt het onzinnig als ouders van hun kinderen eisen geen alcohol te drinken, als zijzelf wel in het bijzijn van hun kinderen alcohol nuttigen. Over de achterliggende emoties van alcoholgebruik weet Miedema (2024) te zeggen dat jongeren in zijn werkveld vaak aangeven geen problemen met alcohol te ervaren. Jongeren die openlijk drinken vanwege conformiteit motieven (= om negatieve emoties te onderdrukken) bevinden zich vaak al in de verslavingszorg. Hij noemt het 'zorgwekkend' dat er geen middenweg tussen normaal drinken en verslavend drinken lijkt te zijn (L. Miedema, persoonlijke communicatie, 8 mei 2024). Jongerenwerker Jhorai (2024) geeft tevens aan dat jongeren vaak niet willen toegeven groepsdruk te ervaren uit angst voor de reacties van de omgeving.

4.3 Welke oplossingen en kansen zien jongeren zelf om alcoholgebruik te verminderen?

Aan de jongeren is gevraagd mee te denken over het huidige beleid over alcohol. Daarnaast is gevraagd welke oplossingen en kansen zij zien om alcoholgebruik onder jongeren te verminderen. Tijdens verschillende gesprekken met deskundigen zijn mogelijke oplossingen besproken. De uitkomsten hiervan worden na elk onderdeel kort toegelicht. Deze uitkomsten zijn onderverdeeld in drie categorieën; opvattingen over alcoholbeleid, effectiviteit van campagnes en alternatieve benaderingen voor alcoholpreventie.

Opvattingen over alcoholbeleid

De jongeren is gevraagd of zij bekend zijn met de NIX-18 campagne. Aanvankelijk wisten maar weinig jongeren wat hiermee bedoeld wordt, maar na het zien van de campagnesticker wisten toch 27 jongeren de campagne te plaatsen. Dit is 90% van het totaal en dus een groot aantal. De jongeren zijn

echter verdeeld over de aanpak van het alcoholprobleem onder hun leeftijd. Een aantal jongeren zegt dat het juist goed is alcohol te verbieden. Een groot deel van de jongeren zegt juist dat dit geen zin heeft. Zij denken dat het verbieden alleen maar zorgt voor meer nieuwsgierigheid en een hogere drang naar alcohol. Het verbieden wordt dan ook als ineffectief beschouwd. Daarnaast vinden jongeren dat het een persoonlijke keuze is om wel of niet alcohol te drinken. Volgens hen moet de gemeente zich hier niet mee bemoeien.

“Ik zeg altijd: strenge ouders maken stiekeme kinderen. Als je te streng bent op alcoholgebruik gaan die kinderen het toch wel doen. Je moet het niet verbieden.” – Jongen, 15 jaar

Luuk Miedema, preventiemedewerker alcohol in de gemeente Ede, onderstreept wat de jongeren ook aangeven. Volgens hem zijn jongeren in de leeftijd 14-18 jaar volop bezig met het ontwikkelen van een eigen identiteit. Dit identiteit ontleen zij enerzijds aan rolmodellen, zoals ouders en vrienden, maar ook door het ontdekken en het maken van fouten. Volgens Miedema (2024) moet preventie niet op zichzelf staan. Preventie kan niet zonder handhaving en dat werkt beide richtingen op. Als jongeren op school te horen krijgen dat alcohol schadelijk voor je is, maar in de kroeg mogen ze gewoon een biertje meedrinken, zullen zij meer moeite hebben met het weerstaan van alcohol (L. Miedema, persoonlijke communicatie, 8 mei 2024).

Effectiviteit van campagnes

De jongeren zijn sceptisch over campagnes die alleen op hun leeftijdsgroep gericht zijn. Zij geven aan dat het geen zin heeft voorlichting aan hen te geven als ze vervolgens van oudere mensen in hun omgeving alcohol aangeboden krijgen. Ze snappen wel dat het eigenlijk niet gezond is om alcohol te drinken, maar nemen hun oudere broers en zussen of ouders als rolmodellen. Een aantal jongeren geeft als advies een campagne te richten op de leeftijdscategorie 18 tot 30 jaar. Hierin bevinden zich veel oudere broers en zussen. Daarnaast zijn vaak een aantal vrienden in een vriendengroep ouder dan 18 jaar. Een groot deel van de ondervraagde jongeren geeft aan dat campagne gericht op ouders het meest effectief te vinden.

“Ik zou vooral op ouders richten. Niet dat zij iets moeten verbieden maar vooral dat het wat minder normaal wordt om alcohol te drinken.” – Jongen, 14 jaar

Als er wel campagne gevoerd wordt op dit onderwerp, hebben jongeren wel een idee hoe dit het beste aangepakt kan worden. Een aantal jongeren geeft als suggestie te promoten dat onsmakelijke stoffen aan de alcohol zijn toegevoegd, zoals plas. Verder geven jongeren aan dat campagnes zich vooral moeten richten op de kortetermijnevolgen, want dat vinden jongeren vaak het vervelendste. Over de langetermijnevolgen maken zij zich niet snel zorgen.

In het interview met Luuk Miedema wordt duidelijk aangestipt dat problematisch alcoholgebruik onder jongeren begint bij de omgang met alcohol van ouders (L. Miedema, persoonlijke communicatie, 8 mei 2024).

Alternatieve benaderingen voor alcoholpreventie

Samen met de jongeren is verder gekeken dan alleen campagnes om alcoholgebruik te verminderen. Zo is gekeken naar een alternatieve benadering voor alcoholpreventie.

Jongeren gaven aan dat zij vaak niet weten wat ze moeten doen in het weekend. Ze worden voornamelijk uitgenodigd op plekken waar alcohol wordt geschonken. Het belang werd benadrukt om te zorgen voor voldoende activiteiten en vrijetijdsbestedingen, met name in het weekend. Dit dient dan als alternatief voor de feestjes waar alcohol wordt gedronken. Vanuit Stichting Binding worden verschillende activiteiten georganiseerd. Zo is er elke woensdagavond een inloopavond voor jongeren. De ondervraagde jongeren geven echter aan dat de drempel om hierheen te gaan te hoog ligt. Vaak zijn daar anderen aanwezig die al in beeld zijn bij het jongerenwerk. Daar voelen zij zich onvoldoende thuis. Daarnaast organiseerde Stichting Binding activiteiten in het dorp, bijvoorbeeld een game bus op de skatebaan. Dit werd positief ontvangen door de jongeren. Zij benadrukken echter wel dat de behoefte per leeftijdscategorie en geslacht (jongen/meisje) verschilt. Hier kan meer rekening mee worden gehouden bij het organiseren van activiteiten.

De jongeren hebben veel creatieve ideeën:

“Je hebt ouderencafé 's maar nog geen jongerencafé. Daar kunnen we dan spelletjes doen, wat drinken en een beetje muziek luisteren. De ruimte moet dan wel groot genoeg zijn.” – Meisje, 14 jaar

“Een grote activiteitenhal waar iedereen kan samenkomen. Bijvoorbeeld om te darten, poolen of op de bank chillen.” – Jongen, 14 jaar

“ Een 16+ club voor in het weekend. Dat heb je nu bij Bollee in Rhenen, maar hier heb je niet zoiets. Daar hoeft je dan helemaal geen alcohol te schenken.” – Meisje, 16 jaar

“ Een overdekt winkelcentrum waar je samen kunt komen. Nu kunnen we nergens met elkaar afspreken. In Nederland regent het vaak, dus buiten zijn is niet altijd een optie.” – Jongen, 13 jaar

“Activiteiten organiseren in Calypso. Daar gebeurt nu helemaal niks of alleen voor ouderen. “ – Meisje, 15 jaar

Wat zegt de literatuur en wat vinden deskundigen?

Deze aanbevelingen zijn ook voorgelegd aan de deskundigen. Miedema (2024) gaf aan dat het organiseren van activiteiten voor jongeren slechts een deel van het probleem aanpakt. Volgens hem zijn er vaak genoeg activiteiten te organiseren of te vinden als tijdsbesteding. Echter, door de zoektocht naar identiteit en de drang erbij te horen van veel jongeren blijven zij, volgens Miedema, op zoek naar uitdagende activiteiten. Dit zijn vaak niet de activiteiten die de gemeente kan en wil organiseren. Odinga (2024) vraagt zich sterk af of het organiseren van (meer) activiteiten de jongeren gaat helpen bij het reduceren van alcoholgebruik. Volgens hem zijn jongeren vaak op zoek naar grenzen en uitdagingen (A. Odinga, persoonlijke communicatie, 15 mei 2024). De literatuur is verdeeld over deze kwestie. Uit verschillende internationale onderzoeken blijkt dat deelname aan sportactiviteiten averechts werkt en een risicofactor voor alcoholgebruik vormt (Kwan et al., 2014c). Echter, IJslands onderzoek toont aan dat de inzet van rolmodellen tijdens groepsactiviteiten wel degelijk bijdraagt aan het reduceren van alcoholgebruik onder jongeren (Thorlindsson et al., 2007b). Jhorai (2024) doet tevens een beroep op alle volwassenen in de gemeente Wijk bij Duurstede. Hij benadrukt dat elke volwassene een voorbeeldfunctie heeft en een alcohol veilige omgeving moeten uitstralen.

Hoofdstuk 5 Conclusie

In dit onderzoek is gezocht naar een antwoord op de vraag: wat is het huidige perspectief van jongeren in de leeftijdscategorie 14 t/m 17 jaar in de gemeente Wijk bij Duurstede op alcoholgebruik en welke aanbevelingen kunnen worden gedaan voor het opstellen en uitvoeren van het Preventie- en Handhavingsplan alcohol?

Uit literatuuronderzoek blijkt dat jongeren verschillende motieven hebben om alcohol te gebruiken. Deze zijn onder te brengen in drie categorieën:

- Enhancement motieven: het drinken van alcohol om positieve emoties te ervaren;
- Coping motieven: het drinken van alcohol om negatieve emoties te onderdrukken;
- Conformiteitsmotieven: het nuttigen van alcohol om erbij te horen of om leuk gevonden te worden.

Literatuuronderzoek wijst verder uit dat de mate van deze motieven sterk afhankelijk is van externe factoren. Zoals de rol van ouders, school en de prijs van alcohol. De omgeving waarin jongeren opgroeien lijkt ook verband te houden met de mate van problematisch alcoholgebruik. Vooral in studentensteden en gemeenten met een landelijke omgeving lijken risicogebieden. De gemeente Wijk bij Duurstede behoort tot die laatste categorie. Tijdens gesprekken met jongeren kwamen dezelfde motieven en determinanten voor het drinken van alcohol naar boven als in de literatuur gevonden. Zo drinken zij voornamelijk alcohol om positieve emoties te ervaren, *enhancement* motieven. Daarnaast geven jongeren aan alcohol te drinken om mee te doen met hun vrienden, *conformiteitsmotieven*. Zij drinken voornamelijk sterke drank of wijn en bier. Dit krijgen zij van volwassenen in de leeftijdscategorie 18 tot 30 jaar of van hun ouders. De jongeren die niet drinken geven aan de geur van alcohol vies te vinden of dit vanwege religie niet te doen. Jhorai(2024) benadrukt tevens de positie van volwassenen in dit geheel. Alle organisaties hebben volgens hem een voorbeeldfunctie in het hanteren van een streng(er) alcoholbeleid.

De theorie van gepland gedrag maakt inzichtelijk dat deze motieven en factoren elkaar versterken en in stand houden, wat veelal leidt tot problematisch alcoholgebruik. De waargenomen zelfeffectiviteit, wat grotendeels bepaald wordt door de opvoeding en door persoonlijke kenmerken, speelt een belangrijke rol bij het aannemen van bepaald gedrag. Individuen leren namelijk vooral via imitatie, observatie en sociale interactie. De jongeren in Wijk bij Duurstede gaven namelijk aan dat hun ouders of oudere gezinsleden ook alcohol drinken.

De gezondheidsrisico's worden door de meeste jongeren erkend, maar wegen niet op tegen de korte termijn voldoeningen na en tijdens het drinken van alcohol. Een aantal jongeren denkt wel bewust na over langetermijnevolgen als verslaving, vergiftiging en groeibelemmering.

Verder is de jongeren gevraagd naar oplossingen en kansen om alcoholgebruik te verminderen. Zij geven aan de effectiviteit van campagnes voor jongeren te betwisten. Volgens hen moet de focus meer op ouders en 18-30 jaren liggen. Deskundigen Miedema (2024) en Odinga (2024) erkennen die behoefte. Daarnaast geven jongeren aan dat campagnes die op hun doelgroep worden ingezet vooral over de gevolgen op korte termijn moeten gaan, zoals hoofdpijn en misselijkheid. Jhorai (2024) geeft tevens aan dat de visualisatie van de mogelijke gevolgen, zoals hersenbeschadiging, een belangrijke toevoeging is om ervoor te zorgen dat jongeren de stof blijven onthouden. Tot slot willen jongeren dat er activiteiten georganiseerd worden voor jongeren in de gemeente, zoals een activiteitenhal of een jongerencafé. Miedema (2024) geeft aan dat dit volgens hem niet zal helpen, omdat jongeren altijd op zoek blijven naar spannende en uitdagende activiteiten. De gemeente kan en wil die meestal niet bieden. De literatuur laat deze tweestrijd zien en is niet eenduidig over het effect van activiteiten en vrijetijdsbesteding op alcoholgebruik onder jongeren. Uit gesprekken met zowel de jongeren als de deskundigen kan geconcludeerd worden dat een holistische benadering noodzakelijk is om alcoholgebruik onder jongeren te verminderen.

Hoofdstuk 6 Discussie

De resultaten die voortvloeien uit het onderzoek worden in dit hoofdstuk ter discussie gesteld. De resultaten worden geïnterpreteerd en de beperkingen van het onderzoek worden besproken. Verder wordt gereflecteerd op de onderzoeksmethode en worden suggesties voor vervolgonderzoek gedaan.

Voor dit onderzoek zijn 30 schoolgaande jongeren ondervraagd in de leeftijdscategorie 13 t/m 16 jaar op het Revis Lyceum Wijk bij Duurstede. Tijdens gesprekken van ongeveer twintig minuten zijn drie categorieën behandeld; alcoholgebruik, vrijetijdsbesteding en beleid. Daarnaast zijn deskundigen gesproken om de aanbevelingen van de jongeren nauw bij de realiteit te laten aansluiten. Deze methoden zijn gebruikt naar aanleiding van gesprekken met een participatieadviseur van de gemeente en het nodige literatuuronderzoek. De mate van validiteit en betrouwbaarheid is besproken in hoofdstuk 3, de methode.

Literatuuronderzoek deed vermoeden dat jongeren voornamelijk alcohol drinken om negatieve emoties te onderdrukken of positieve emoties te ervaren. Verder benadrukt literatuur de invloed van de opvoeding en omgeving bij problematisch alcoholgebruik onder jongeren. Dit vooraf uitgevoerd literatuuronderzoek gaf een beeld van het eventuele perspectief van jongeren over alcoholgebruik. Tijdens de gesprekken met jongeren gaven zij aan alcohol vrijwel nooit als coping te gebruiken, maar wel om positieve emoties te ervaren. Daarnaast gaven de jongeren aan alcohol van hun ouders en omgeving aangereikt te krijgen, wat overeenkomt met de literatuur. Een verklaring hiervoor werd verkregen tijdens het gesprek met een jongerenwerker. De cultuur in Wijk bij Duurstede leent zich ervoor veel en vaak alcohol te drinken. Dit probleem is een lang bestaand en hardnekkig probleem in de gemeente (K. Jhorai, persoonlijke communicatie, 16 mei 2024).

Het originele plan; een klas-sessie en focusgroep heeft geen doorgang gevonden. Voor deze onderzoeksmethode was medewerking van stakeholders randvoorwaardelijk. Het bleek niet mogelijk afspraken te maken met de stakeholders om uiteenlopende redenen.

De aanpassing heeft tijd gekost en gezorgd voor een minder grote respondentengroep. In dit onderzoek ontbreekt het perspectief van jongeren van 17 jaar. Uiteindelijk is besloten wel de resultaten mee te nemen voor de leeftijdscategorie 14 t/m 17 jaar, omdat dit volgens de deskundigen niet veel van elkaar zal afwijken (A. Odinga, persoonlijke communicatie, 8 mei 2024). Daarnaast zijn alleen leerlingen van het Revis Lyceum Wijk bij Duurstede betrokken bij het onderzoek doordat de focusgroep geen doorgang kon vinden. Jongeren met een lager of hoger opleidingsniveau dan aangeboden wordt op het Revis Lyceum Wijk bij Duurstede zijn niet meegenomen in dit onderzoek. Vanwege een gebrek aan vaardigheden van de onderzoeker zijn de transcripten van de interviews niet gecodeerd. Dit kan mogelijk invloed hebben op de nauwkeurigheid van details van de resultaten.

Uit het onderzoek kwam naar voren dat jongeren de invloed van de omgeving als belangrijk ervaren. Zo geven zij aan de verantwoordelijkheid meer bij de ouders en broers of zussen in de leeftijdscategorie 18-30 jaar te leggen. (Jong)volwassenen hebben vaak onvoldoende door wat hun voorbeeldfunctie is en hoe zij die moeten inrichten. Voor vervolgonderzoek wordt aangeraden de invloed van deze groep te verduidelijken en te onderzoeken op welke manier zij kunnen bijdragen alcoholgebruik onder jongeren aan te pakken. Daarnaast is het van uiterst belang de complexiteit van dit probleem te erkennen. Een cultuuromslag duurt generaties en zal grote investeringen vragen. Desalniettemin moet die omslag wel gemaakt worden om te kunnen doen wat beloofd is: een veilige, gezonde en vooral kansrijke omgeving creëren voor jongeren en inwoners.

Hoofdstuk 7 Aanbevelingen

Naar aanleiding van de gesprekken met jongeren en deskundigen over alcoholgebruik onder jongeren in de gemeente Wijk bij Duurstede, zijn een aantal belangrijke aanbevelingen geformuleerd. Deze zijn opgedeeld in drie fases; korte-, middellange- en lange termijn. De voorwaarden voor deze aanbevelingen worden benoemd en de aanbevelingen worden concreet opgesomd.

Aanbevelingen voor de korte termijn

- a. De jongeren uit de gemeente doen een belangrijke oproep: *zorg dat er meer te doen is voor de leeftijdscategorie 14 t/m 17 jaar in de gemeente*. Dit kan al kleinschalig opgezet worden. Een activiteit in de binnenstad of op het sportpark. Een belangrijke voorwaarde is dat de activiteit laagdrempelig voor iedereen is. Bijvoorbeeld door de focus te leggen op de ‘middengroep’. Dit zijn juist niet de jongeren die in beeld zijn bij de jongerenwerkers, maar juist zij die wel alcohol drinken zonder een direct probleem voor de samenleving te zijn.
  - Concretisering: ga in gesprek met belangrijke partners zoals de sportverenigingen, de middelbare school en Stichting Binding. Met als belangrijkste gesprekspartner: jongeren uit de gemeente Wijk bij Duurstede. Leg ideeën op tafel en kijk waar mogelijkheden liggen.
- b. *Goed voorbeeld doet goed volgen*. Het is belangrijk dat de gemeente als organisatie bewust is van haar voorbeeldrol. Tijdens het opstellen van dit onderzoeksverslag is het onduidelijk hoe de gemeente als organisatie zich opstelt ten aanzien van alcohol. Het is belangrijk dit te onderzoeken en eventueel aanpassingen in werking te zetten. Voorwaarde hiervoor is dat de gemeente intern nauw samenwerkt en de noodzaak voor iedereen duidelijk is.
  - Concretisering: Bij het uitgeven van een vergunning, tijdens het contact met sportverenigingen of de middelbare school is het belangrijk dat de gemeente benadrukt alcoholgebruik onder jongeren als probleem te erkennen en aan te willen pakken. Daarnaast is belangrijk dat de gemeente nadenkt over haar voorbeeldfunctie richting (volwassen) inwoners. Niet alleen zij, maar ook de gemeente als organisatie hebben een voorbeeldfunctie.
- c. *Zoek contact met de doelgroep en hun omgeving*. De deskundigen benadrukken alle drie de noodzaak van het contact met de inwoners. De gemeente heeft nu onvoldoende zicht op de problemen én de mogelijkheden. De ouders zijn niet in beeld, de jongeren worden nauwelijks gesproken en toch is het een probleem. Het zoeken van contact kan snel, laagdrempelig en zonder consequenties. Voorwaarde is dat zonder oordeel en met een open blik gekeken wordt naar de mogelijkheden en niet alleen de problemen. Hierbij kan het helpen een professional, bijvoorbeeld een jongerenwerker, in opdracht van de gemeente contact te laten

leggen. Odinga (2024) geeft aan dat inwoners kunnen afschrikken van de gemeente, wat contact kan belemmeren. Dit afschrikken ontstaat volgens hem vooral doordat inwoners liever geen bemoeienis van de gemeente ervaren. "In opdracht van" biedt dan meer mogelijkheden, bijvoorbeeld door een preventiemedewerker of een jongerenwerker.

- Concretisering: zoek contact op met ouders waar men van weet dat alcohol onder de kinderen een probleem is. Bij de jongerenwerkers zijn hier al wat namen bekend. Zoek contact op en ga na of zij hulp nodig hebben. Hier kan op de korte termijn mee gestart worden, maar is wel een proces van de "lange adem". Het opbouwen van een vertrouwensband kost immers tijd en geld.
- d. Leg bij erkende interventies voor jongeren de focus op de kortetermijnevolgen. Jongeren geven aan dat de langetermijnevolgen voor hen niet zo relevant zijn, maar de kortetermijnevolgen wel. Jhorai (2024) voegt hieraan toe dat hij de visualisatie van de kortetermijnevolgen van alcohol drinken belangrijk vindt. Voorwaarde hierbij is dat het niet te angstaanjagend moet zijn. Loket Gezond Leven geeft verschillende interventies voor het verminderen van alcoholgebruik onder jongeren (*Interventies Zoeken Op Thema En Doelgroep*, z.d.).
- Concretisering: ga in gesprek met de GGD over mogelijkheden tot het visualiseren van bestaande programma's en hoe zij hierover denken. Daarnaast is het aan te raden na te denken over eventuele uitbreiding of andere vormgeving van deze interventies.

Aanbevelingen voor de middellange termijn

- a. *Leg de focus op bewustwording en verantwoordelijkheid van volwassenen.* Literatuur, jongeren zelf en de deskundigen zijn het unaniem eens: de invloed van volwassenen op alcoholgebruik van jongeren is doorslaggevend. De komende tijd moet de gemeente dan ook de focus leggen op het creëren van bewustwording over de verantwoordelijkheidsrol van volwassenen in deze kwestie. De voorwaarde is dat volwassenen zich eerst bewust worden van de schadelijkheid van alcohol voor jongeren.
- Concretisering: ga in gesprek met partners zoals de GGD en Jellinek. Kijk wat al beschikbaar is en wat nog nodig is. Kijk of er beleidsmatig mogelijkheden zijn om bijvoorbeeld reclames of subsidiëring te verbieden wanneer alcohol geschonken wordt.
- b. *Zet een kerngroep op zodat de verbinding met inwoners wordt gelegd.* Voor het aanpakken van dit probleem is een cultuurverandering noodzakelijk. Deze moet uiteindelijk door inwoners zelf tot stand komen. Door het opzetten van een kerngroep met een diverse

samenstelling weet de gemeente wat er speelt en wordt de verbinding gelegd. De voorwaarden zijn dat de kerngroep een veilige omgeving is, frequent samenkomt en uit een diverse samenstelling heeft.

- Concretisering: overleg met jongerenwerkers, sportverenigingen, Stichting Binding en de onderzoeker van dit rapport of zij potentiële deelnemers kunnen benaderen. Verder is het een optie de Adviesraad Sociaal Domein te vragen of zij inwoners kennen die zich graag bij deze groep voegen, de privacywet hierbij in acht nemend.

Aanbevelingen voor de lange termijn

- a. Tot slot: *zet in op cultuurverandering. It takes a village to raise a child* wordt door de onderzoekers van het IJslands preventiemodel gebruikt om de noodzaak van de invloed van de gehele omgeving van jongeren te benadrukken. Het vraagt om verantwoordelijkheid van iedereen, ook van de gemeente. Op de lange termijn betekent dit dat geld beschikbaar moet worden gesteld om deze cultuurverandering teweeg te brengen. Politieke consistentie en verantwoordelijkheid is hiervoor belangrijk.

Literatuurlijst

- Adán, A., Forero, D. A., & Navarro, J. F. (2017). Personality traits related to binge drinking: A systematic review. *Frontiers in psychiatry*, *8*, Artikel e272122.
<https://doi.org/10.3389/fpsy.2017.00134>
- Ajzen, I. (2020). The theory of planned behavior: Frequently asked questions. *Human behavior and emerging technologies*, *2*(4), 314-324. <https://doi.org/10.1002/hbe2.195>
- Alcohol info. (z.d.). *Vanaf hoeveel procent is drank sterke drank?*. Geraadpleegd op 8 mei 2024, van <https://www.alcoholinfo.nl/verkoop/vanaf-hoeveel-procent-is-drank-sterke-drank#:~:text=Sterke%20drank%20bevat%2015%25%20of,%25%20en%20minder%20dan%2015%25>.
- Anthenelli, R. M. (2012). Overview: stress and alcohol use disorders revisited. *Alcohol Research: Current Reviews*, *34*(4), 386-390.
- Biederman, J., Newcorn, J., & Sprich, S. (1991). Comorbidity of attention deficit hyperactivity disorder with conduct, depressive, anxiety, and other disorders. *The American journal of psychiatry*, *148*(5), 564-577. <https://doi.org/10.1176/ajp.148.5.564>
- Bresin, K. & Mekawi, Y. (2021). The “Why” of Drinking Matters: A Meta-Analysis of the Association Between Drinking Motives and Drinking Outcomes. *Alcoholism, clinical and experimental research*, *45*(1), 38-50. <https://doi.org/10.1111/acer.14518>
- Broeks, M. J., Biesbroek, S., Over, E. A., Van Gils, P. F., Toxopeus, I., Beukers, M. H., & Temme, E. H. (2020). A social cost-benefit analysis of meat taxation and a fruit and vegetables subsidy for a healthy and sustainable food consumption in the Netherlands. *BMC public health*, *20*, 1-12.
<https://doi.org/10.1186/s12889-020-08590-z>
- Cammaert, M., & Aarts, J. (2022). *Campagne effectonderzoek NIX 18*. Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport.

Conner, M., & Armitage, C. J. (1998). Extending the theory of planned behavior: A review and avenues for further research. *Journal of applied social psychology, 28*(15), 1429-1464.

<https://doi.org/10.1111/j.1559-1816.1998.tb01685.x>

De Looze, M., & Koning, I. (2017). Alcoholgebruik bij jongeren in Nederland Van zuipschuit van Europa tot het braafste kind van de klas. *Justitiele verkenningen, 43*(1), 88-101.

<https://doi.org/10.5553/JV/016758502017043001006>

De Vries, N. K. (2000). Het hart, de ruggengraat en de hersenpan: Perspectieven op gezondheidsgedrag. *Universiteit Maastricht*. <https://doi.org/10.26481/spe.20001109nv>

Dom, G., Samochowiec, J., Evans-Lacko, S., Wahlbeck, K., Van Hal, G., & McDaid, D. (2016). The impact of the 2008 economic crisis on substance use patterns in the countries of the European Union. *International journal of environmental research and public health, 13*(1), 122.

<https://doi.org/10.3390/ijerph13010122>

Du Preez, R., Pentz, C. D., & Lategan, B. W. (2016). Why students drink: A study of South African University students' drinking behaviour. *South African Journal of Higher Education, 30*(2), 73-93. <https://doi.org/10.20853/30-2-582>

Expertisecentrum Alcohol. (z.d.). *Gezondheidsrisico's en kosten alcoholgebruik bij jongeren*.

Trimbos.nl. Geraadpleegd op 28 februari 2024, van

<https://www.trimbos.nl/kennis/alcohol/alcohol-en-de-hersenen/gezondheidsrisicos-van-alcohol-bij-jongeren-en-maatschappelijke-kosten/>

Hakulinen, C., Elovainio, M., Batty, G. D., Virtanen, M., Kivimäki, M., & Jokela, M. (2015). Personality and alcohol consumption: Pooled analysis of 72,949 adults from eight cohort studies. *Drug and alcohol dependence, 151*, 110-114. <https://doi.org/10.1016/j.drugalcdep.2015.03.008>

- Hlomani-Nyawasha, T. J., Meyer-Weitz, A., & Egbe, C. O. (2020). Factors influencing alcohol use among female in-school adolescents in the Western Cape, South Africa. *South African Journal of Psychology, 50*(4), 574-586. <https://doi.org/10.1177/0081246320946298>
- Jackson, K. M., Janssen, T., Cox, M. J., Colby, S. M., Barnett, N. P., & Sargent, J. (2021). Mechanisms underlying associations between media alcohol exposure, parenting, and early adolescent drinking: A moderated sequential mediation model. *Journal of Youth and Adolescence, 50*(9), 1896-1910. <https://doi.org/10.1007/s10964-020-01373-0>
- Jellinek. (2020, mei). *Wat is binge drinken?*. Jellinek.nl. Geraadpleegd op 15 mei 2024, van <https://www.jellinek.nl/vraag-antwoord/wat-is-binge-drinken/>
- Jiang, H., Room, R., & Hao, W. (2015). Alcohol and related health issues in China: action needed. *The Lancet Global Health, 3*(4), Artikel e190-e191. [https://doi.org/10.1016/s2214-109x\(15\)70017-3](https://doi.org/10.1016/s2214-109x(15)70017-3)
- Keyes, K. M., Hatzenbuehler, M. L., Grant, B. F., & Hasin, D. S. (2012). Stress and alcohol: epidemiologic evidence. *Alcohol research: current reviews, 34*(4), 391-400.
- Koordeman, R., Anschutz, D. J., & Engels, R. C. (2012). Alcohol portrayals in movies, music videos and soap operas and alcohol use of young people: Current status and future challenges. *Alcohol and Alcoholism, 47*(5), 612-623. <https://doi.org/10.1093/alcalc/ags073>
- Kwan, M., Bobko, S., Faulkner, G., Donnelly, P., & Cairney, J. (2014). Sport participation and alcohol and illicit drug use in adolescents and young adults: A systematic review of longitudinal studies. *Addictive behaviors, 39*(3), 497-506. <https://doi.org/10.1016/j.addbeh.2013.11.006>
- Lee, K. T., & Vandell, D. L. (2015). Out-of-school time and adolescent substance use. *Journal of Adolescent Health, 57*(5), 523-529. <https://doi.org/10.1016/j.jadohealth.2015.07.003>
- Lees, B., Meredith, L. R., Kirkland, A. E., Bryant, B. E., & Squeglia, L. M. (2020). Effect of alcohol use on the adolescent brain and behavior. *Pharmacology Biochemistry and Behavior, 192*, Artikel e172906. <https://doi.org/10.1016/j.pbb.2020.172906>

- Liang, W., & Chikritzhs, T. (2015). Age at first use of alcohol predicts the risk of heavy alcohol use in early adulthood: a longitudinal study in the United States. *International Journal of Drug Policy*, 26(2), 131-134. <https://doi.org/10.1016/j.drugpo.2014.07.001>
- Loket Gezond Leven. (z.d.). *Interventies zoeken op thema en doelgroep*. Geraadpleegd op 27 mei 2024, van <https://www.loketgezondleven.nl/interventies-zoeken#/InterventionDetails/1900032>
- Monshouwer, K., & Van Dorsselaer, S. (2021). *Cijfers alcohol*. Trimbos Instituut. Geraadpleegd op 28 februari 2024, van <https://www.trimbos.nl/kennis/cijfers/alcohol-drugs-roken-scholieren/#alcohol>
- Nabben, T., & Korf, D. J. (2016). Drugs in rurale gebieden: GHB-gebruik en-handel op het Nederlandse platteland. *Tijdschrift over Cultuur & Criminaliteit*, 6(2), 59-78. <https://doi.org/10.5553/tcc/221195072016006002005>
- Nagel, B. J., Schweinsburg, A. D., Phan, V., & Tapert, S. F. (2005). Reduced hippocampal volume among adolescents with alcohol use disorders without psychiatric comorbidity. *Psychiatry Research: Neuroimaging*, 139(3), 181-190. <https://doi.org/10.1016/j.psychresns.2005.05.008>
- Nederlands Jeugdinstituut. (2021,10 december). *Meer alcohol en lachgas tijdens corona*. Geraadpleegd op 29 februari 2024, van <https://www.nji.nl/nieuws/meer-alcohol-en-lachgas-tijdens-corona>
- Nunez-Smith, M., Wolf, E., Huang, H. M., Chen, P. G., Lee, L., Emanuel, E. J., & Gross, C. P. (2010). Media exposure and tobacco, illicit drugs, and alcohol use among children and adolescents: a systematic review. *Substance Abuse & Addiction Journal*, 31(3), 174-192. <https://doi.org/10.1080/08897077.2010.495648>
- Rijksoverheid.nl. (z.d.). Taken van een gemeente. Rijksoverheid.nl. Geraadpleegd op 17 april 2024, van <https://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/gemeenten/taken->

- Smeets, L., De Wilde, E.J., Vercoulen, E., Tuenter, T., Monshouwer, K., Den Hollander, W., Jobse, G., Scholten, J., & De Greeff. (2021). Het IJslands preventiemodel in Nederland: eindevaluatie van het beleidsvormend leertraject. *Trimbos Instituut*. Artikel AF1889
- Spoth, R. L., Gyll, M., & Day, S. X. (2002). Universal family-focused interventions in alcohol-use disorder prevention: cost-effectiveness and cost-benefit analyses of two interventions. *Journal of Studies on Alcohol*, *63*(2), 219-228. <https://doi.org/10.15288/jsa.2002.63.219>
- Stanesby, O., Labhart, F., Dietze, P., Wright, C. J., & Kuntsche, E. (2019). The contexts of heavy drinking: A systematic review of the combinations of context-related factors associated with heavy drinking occasions. *PloS one*, *14*(7), Artikel e0218465. <https://doi.org/10.1371/journal.pone.0218465>
- Tael-Öeren, M., Naughton, F., & Sutton, S. (2019). The relationship between parental attitudes and children's alcohol use: a systematic review and meta-analysis. *Addiction*, *114*(9), 1527-1546. <https://doi.org/10.1111/add.14615>
- Thorlindsson, T., Toroddur, Bjarnason., & Sigfusdottir, E. (2007). Individual and Community Processes of Social Closure: A Study of Adolescent Academic Achievement and Alcohol Use. *Acta Sociologica*, *50*(2), 161-178. <https://doi.org/10.1177/0001699307077657>
- Tuithof, M., Vogels, N. (2018). *Alcohol- een aantal feiten op een rij*. Trimbos instituut.
- Van der Vorst, H., Engels, R. C., Meeus, W., & Deković, M. (2006). Parental attachment, parental control, and early development of alcohol use: a longitudinal study. *Psychology of addictive behaviors*, *20*(2), 107-116. <https://doi.org/10.1037/0893-164x.20.2.107>
- Verhoeven, N. (2022). *Wat is onderzoek?*. Boom Uitgevers.
- Volksgezondheid en Zorg. (z.d.-a). *Alcoholgebruik jongeren*. Vzinfo. <https://www.vzinfo.nl/alcoholgebruik/jongeren>

Volksgezondheid en Zorg. (z.d.-b). *Alcoholgebruik Regionaal Jongeren*. Vzinfo.

<https://www.vzinfo.nl/alcoholgebruik/regionaal/jongeren>

Volksgezondheid en Zorg. (z.d.-c). *Alcoholgebruik definities*. Vzinfo.

<https://www.vzinfo.nl/alcoholgebruik/verantwoording#:~:text=Problematisch%20alcoholgebruik&text=Overmatig%20drinken%3B,aanpak%20van%20bestaande%20problemen%20verhindert>

Voorham, L. (2020, 13 mei). *Waarom het herkennen van problematisch alcoholgebruik nu extra belangrijk is*. Trimbos Instituut. Geraadpleegd op 5 maart 2024, van

<https://www.trimbos.nl/actueel/blogs/waarom-het-herkennen-van-problematisch-alcoholgebruik-nu-extra-belangrijk-is/>

Rombouts, M., & Scheffers, T. (2023). *Alcohol en opvoeding: in de stad wordt er anders over gedacht dan in een dorp of op het platteland*. Trimbos.nl. Geraadpleegd op 29 mei 2024, van

<https://www.trimbos.nl/actueel/nieuws/alcohol-en-opvoeding-in-de-stad-wordt-er-anders-over-gedacht-dan-in-een-dorp-of-op-het-platteland/>

Smeets, L., De Wilde, E. J., Vercoulen, E., Tuenter, T., Monshouwer, K., Den Hollander, W., Jobse, G., & Scholten, H. (2021). *Het IJslanse preventiemodel in Nederland. Eindevaluatie van het beleidsvormend leertraject voor de aanpak van middelengebruik onder jongeren*. Trimbos Instituut. Artikel e1889

Stevens, G., Van Dorselaer, S., Boer, M., De Roos, S., Duinhof, E., Ter Bogt, T., Van Den Eijnden, R., Kuyper, L., Visser, D., Vollebergh, W., & De Looze, M. (2018). HBSC 2017: Gezondheid en welzijn van jongeren in Nederland. *Trimbos Instituut*, 99-117.

Wang, C., Hipp, J. R., Butts, C. T., Jose, R., & Lakon, C. M. (2015). Alcohol use among adolescent youth: the role of friendship networks and family factors in multiple school studies. *PloS one*, 10(3), Artikel e0119965. <https://doi.org/10.1371/journal.pone.0119965>

Wichstrøm, T., & Wichstrøm, L. (2009). Does sports participation during adolescence prevent later alcohol, tobacco and cannabis use?. *Addiction*, *104*(1), 138-149.

<https://doi.org/10.1111/j.1360-0443.2008.02422.x>

Wicki, M., Kuntsche, E., & Gmel, G. (2010). Drinking at European universities? A review of students' alcohol use. *Addictive behaviors*, *35*(11), 913-924.

<https://doi.org/10.1016/j.addbeh.2010.06.015>

World Health Organization. (2022, 9 mei). *Alcohol*. Who.int. Geraadpleegd op 22 februari 2024, van <https://www.who.int/news-room/fact-sheets/detail/alcohol>

Yuen, W. S., Chan, G., Bruno, R., Clare, P., Mattick, R., Aiken, A., Boland, V., McBride, N., McCambridge, J., Slade, T., Kypri, K., Horwood, J., Hutchinson, D., Najman, J., Torres, C., & Peacock, A. (2020). Adolescent alcohol use trajectories: risk factors and adult outcomes. *Pediatrics*, *146*(4). Artikel e20200440. <https://doi.org/10.1542/peds.2020-0440>